

ଆମ
ଜାତୀୟ
ଆମ

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ...

ପୃଷ୍ଠା

- **ସମ୍ପାଦକୀୟ** ୨
- **ବିଶେଷ ପ୍ରସଙ୍ଗ** ୩
ସଙ୍କଟରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ
- **ପ୍ରସଙ୍ଗ** ୯
ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା :
ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବରେ ଲଘୁ କ୍ରିୟା
- **ସମୂହ** ୧୨
ପକ୍ଷୀ ସୁରକ୍ଷା ଗ୍ରାମ ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗର
- **ସ୍ୱୟମ୍** ୧୪
ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ-ଏକ ତଥ୍ୟଗତ ବିଶ୍ଳେଷଣ
- **ଆଇନକାନୁନ୍** ୧୬
ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ
- **ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ** ୨୧
ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ (ଭାଗ-୨)
- **ପରିଚୟ** ୨୪
ଓଡ଼ିଶାରେ ବିରଳ ‘କମନ୍ ମର୍ଗାଞ୍ଜର’
ପକ୍ଷୀର ସନ୍ଧାନ

ଝାରଦରବ (ପ୍ରତୀକ ସଂଖ୍ୟା-୨)

ଲାଖଭିତ୍ତିକ ଜୀବନଜୀବିକା

ପ୍ରକାଶକ

**ରିଜିଓନାଲ୍ ସେକ୍ଟର୍ ଫର୍
ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ କୋଅପରେସନ୍**
ଏର୍ଆଇଜି-୨୬, କେ-୬, ଫେଜ୍-୨
କଳିଙ୍ଗ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୯ (ଓଡ଼ିଶା)
RCDC ବେଲିଫାକ୍ସ:(୦୬୭୪) ୨୪୭୫୪୧୦, ୨୪୭୫୬୫୨
E-mail: rcdcbbsr@bsnl.in, publications@rcdcindia.org
Website: www.rcdcindia.org, www.banajata.org

ସଂଯୋଜନା

ସବ୍ୟସାଚୀ ରଥ

ଅକ୍ଷର ଓ ଅଙ୍କସଜ୍ଜା

ଭାଗ୍ୟରଥ୍ ସାହୁ
ରାମକୃଷ୍ଣ ମହାରଣା

ସମ୍ପାଦକୀୟ

ପକ୍ଷୀ ଆମ ପାଇଁ ଆଶା ଓ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷର ପ୍ରତୀକ । ପ୍ରାଚୀନ ସମୟରୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନଜୀବିକା, ଧର୍ମ ତଥା ସଂସ୍କୃତିରେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଏକ ସ୍ଥାନ ରହି ଆସିଛି । ହୁଏ ହେଉଛି ଆତ୍ମାର ପ୍ରତୀକ, ମୟୂର ବିଜୟର ପ୍ରତୀକ, ଏବଂ ଗରୁଡ଼ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରଭୁଭକ୍ତି, ତଥା ନିଷ୍ଠାର ପ୍ରତୀକ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପକ୍ଷୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଦେଖାଯାଇଥା’ନ୍ତି; କିଛି ଜଙ୍ଗଲରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିବା ବେଳେ କିଛି ଜନବସତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯା’ନ୍ତି, କିଛି ଆର୍ଦ୍ରଭୂମିରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଆଉ କିଛି ହିମାଳୟ ବାତାବରଣରେ ହିଁ ଦେଖାଯାଇଥାନ୍ତି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷ ଗୌରବର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଆସିଛି କାରଣ ଏହାର ଜଳବାୟୁରେ ବହୁ ପ୍ରକାର ସ୍ଥାନୀୟ ପକ୍ଷୀ ଦେଖାଯିବା ସହିତ ବିରାଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଥା’ନ୍ତି । ତେବେ ଦୁଃଖ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗର ବିଷୟ ହେଉଛି ପରିବେଶ ନଷ୍ଟ ତଥା ଜଳବାୟୁଗତ ଅସ୍ଥିରତା କାରଣରୁ ଏହି ଗୌରବ କ୍ରମଶଃ କ୍ଷୀଣ ହେବା ପଥରେ । ସ୍ଥାନୀୟ ପକ୍ଷୀ ‘ଘରଚଟିଆ’ ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରାୟ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲେଣି, କାରଣ କ୍ଷେତରେ କୀଟନାଶକ ଆଦିର ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବା (ପୋକ ସଂଖ୍ୟାରେ ହ୍ରାସ) ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିପଦ ମଧ୍ୟ ଘଟାଇଛି । ଚାଳ ବା ଖପର ଘରମାନ ପକ୍ଷୀ ଘରେ ପରିଣତ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀମାନେ ଘର ଭିତରେ ବସା ବାନ୍ଧୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଏବେ ଅସୁବିଧାରେ । ଶାଗୁଣା ବଂଶ ପ୍ରାୟତଃ ଲୋପ ପାଇଛନ୍ତି କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ ନୁହେଁ, ବରଂ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ କାରଣ ଗୋରୁଗାଈକୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଡାଇକ୍ଲୋଫେନାକ୍ ଔଷଧ ସେମାନଙ୍କ ମତ୍ତ ମାଧ୍ୟମରେ ଶାଗୁଣା ପେଟକୁ ଯାଇ ଗୁରୁତର ବିକୃତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କର ଅନୁମାନ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଚିଲିକାରେ ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ କମୁଛି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ଯାହାର ଏକ କାରଣ ଶିକାର ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଆସୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ବିହରଣ ସ୍ଥଳକୁ ଛାଡ଼ି ସେମାନେ ନୂଆ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳାଭୂଇଁ (ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି) ସନ୍ଧାନରେ ରହୁଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି । ଏଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ବିଶେଷ ବଢ଼ିଯାଉଛି କାରଣ ଘରଚଟିଆ ଓ ଶାଗୁଣା ଭଳି ପକ୍ଷୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଯେଉଁ କାରଣରୁ କମିଛି, ତା’ର ପ୍ରତିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ନୂଆ କରି ଦେଖାଦେଇଥିବା ଅତିଥି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବସ୍ତୁତଃ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନାର ଆଭିଯୁକ୍ତ୍ୟକୁ ବ୍ୟାପକତର କରି ସେଥିରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ଜୈବବିବିଧତା ସଂରକ୍ଷଣକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଏବଂ ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଉଦ୍ୟମ କେବଳ ଜଙ୍ଗଲ (ଗଛ) ର ସଂରକ୍ଷଣ ଭିତରେ ସୀମିତ ନରହି ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତିର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଙ୍ଗକୁ ମଧ୍ୟ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବା ଉଚିତ; ଯେଉଁଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ରହିବା ଉଚିତ । ଏଭଳି ଉଦ୍ୟମ ଯେ ଆଦୌ ହୋଇନାହିଁ, ତା’ ନୁହେଁ; ତେବେ ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ସ୍ଥାନରେ ସୀମିତ ଭାବେ ହୋଇଛି, ସେତିକି ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ଏ ଉଦ୍ୟମ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ହେବା ଉଚିତ । ଓଡ଼ିଶାର ପରିବେଶପ୍ରେମୀ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ତଥା ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଏଦିଗରେ ତତ୍ପର ହୁଅନ୍ତୁ, ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷାକାରୀ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କର ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ମଞ୍ଚ/ସଙ୍ଗଠନ ଏ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ନେଇ ଏକ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତୁ, ଏଇ ଅନୁରୋଧ ତଥା ଅଭିଳାଷ ସହିତ ଆରମ୍ଭିତସି ସମସ୍ତଙ୍କର ସହଯୋଗ କାମନା କରୁଛି ।

ପ୍ରତିଯୋଷଣା: ‘ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ଆମର’ ଏକ ଅଣବ୍ୟାବସାୟିକ ତଥା ଜନକଲ୍ୟାଣମୂଳକ ପତ୍ରିକା । ଏଥିରେ ପ୍ରକାଶିତ ତଥ୍ୟ ବା ମନ୍ତବ୍ୟ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭିତସି ଦାୟୀ ନୁହେଁ । ତେବେ କୌଣସି ତଥ୍ୟ ବା ମନ୍ତବ୍ୟ ତ୍ରୁଟିପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଅବାଚ୍ଛର ମନେହେଲେ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମକୁ ଜଣାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

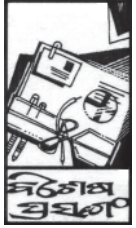
ସଙ୍କଟରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଭାବେ ଭୂପୃଷ୍ଠରେ ଯେଉଁଠାରେ ବର୍ଷକ ବାରମାସ ସ୍ଥାୟୀ କିମ୍ବା ସାମୟିକ ଭାବେ ପାଣି ଜମି ରହେ; ଯାହା କ୍ଷେତ୍ର ବିଶେଷରେ ନଦୀ, ବନ୍ୟାପୁଲିତ ଭୂମି, ବନ୍ୟାପୁଲିତ ଜଙ୍ଗଲ, ହ୍ରଦ, ଗାଡ଼ିଆ-ପୋଖରୀ ଏପରିକି ଧାନକ୍ଷେତ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ; ଏବଂ ଏହାର ଜଳ ଲବଣାକ୍ତ, ମଧୁର କିମ୍ବା ମଧୁରାମ୍ଳ ହୋଇଥାଏ ଯାହା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ଶୈବାଳ ପ୍ରାଚୀର ଆଦି ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ; ତାହାକୁ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି (wet land) କୁହାଯାଏ । ବୋଧହୁଏ ଏହା ହିଁ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମିକୁ ବିଶଦ ଭାବରେ ବୁଝାଇପାରୁଥିବା ସଂଜ୍ଞାଟିଏ । ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ହେଉଛି ବିଶ୍ୱର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପାରିବେଶିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ଅନେକ ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଯୋଗାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳ । ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନବ ସଭ୍ୟତାକୁ ସାମୁଦ୍ରିକ ବିପଦ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚାଇଆସିଥିବା ପରିସଂସ୍ଥା ହେଉଛି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି । ତେଣୁ ଏଠାରେ

ଆର୍ଦ୍ରଭୂମିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ବାବଦରେ ହିଁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଆର୍ଦ୍ରଭୂମିକୁ ମୋଟ ୫ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ତାହା ହେଲା: ଉଚ୍ଚ ଅକ୍ଷାଂଶର ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି, ନଦୀ ଏବଂ ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି, ଏବଂ କର୍କମାଳ ଭୂମି । ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ମଧୁର ଜଳଭଣ୍ଡ ଯାହା ସମୁଦ୍ର, ହ୍ରଦ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଏକ ନଦୀ ଆଡକୁ ବହିଯାଇଥାଏ ତାହାକୁ ନଦୀ କୁହାଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଲୁଣାରିଆ ନଦୀଗୁଡ଼ିକର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ଏହାର ମୁହାଣ ଦେଇ ଲୁଣାରି ପାଣି ନଦୀ ଭିତକରୁ ମାଡ଼ିଯାଏ ଏବଂ ଉଚ୍ଚା ସମୟରେ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ଫଳରେ ନଦୀର ଜଳ ମଧୁର ନରହି ଲୁଣା ପାଲଟିଯାଏ ଏବଂ ଲୁଣାଜଙ୍ଗଲ ସେହିଠାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି କୁହାଯାଏ । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଧ୍ରୁବ ହେବାକୁ ଲାଗିଥିବା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ଆର୍ଦ୍ରଭୂମିର ପରିସୀମା ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୫.୨ ଲକ୍ଷ ହେକ୍ଟର ରହିଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଆଫ୍ରିକା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ଏସିଆ ଏବଂ ଆମେରିକା ମହାଦେଶର କିଛି ଅଞ୍ଚଳରେ ବାକି ହୋଇରହିଛି । ଆମ ଦେଶରେ ୭୫୧୭.୬ କିଲୋମିଟର ଦୀର୍ଘ ସାମୁଦ୍ରିକ ଉପକୂଳ ତଟରେଖାରେ ୪୬୭୨ ବର୍ଗ କିମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଅବସ୍ଥିତି ରହିଛି । ଏହା ଭାରତର ମୋଟ ଅଞ୍ଚଳର ୦.୬ ପ୍ରତିଶତ ଅଟେ ।

ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତା

ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଉପକୂଳର ପ୍ରହରୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, କାରଣ ଏହା ସଦାସର୍ବଦା ସାମୁଦ୍ରିକ ଝଡ଼ ଏବଂ ଲୁଣାରି ଭଳି ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଠାରୁ ଉପକୂଳକୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିଆସିଥାଏ । ଏହା ସହିତ ବନ୍ୟା ଦାଉରୁ ମଧ୍ୟ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ହେଉଛି ଏହାର ଜୈବ ବିବିଧତା । କାରଣ ଏହିଠାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୃକ୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରଜାତି ଦେଖାଯାଇଥାନ୍ତି, ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜୈବ ପରିସଂସ୍ଥାରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇନଥାନ୍ତି । ଏପରିକି ସେମାନଙ୍କର ବଞ୍ଚିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥାଏ । ତେଣୁ ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗକାନ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇଥାଏ । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ହେଲା ଏହାର ଖାଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପଦ୍ଧତି । ଲୁଣା ବୃକ୍ଷ ପ୍ରଜାତିମାନଙ୍କର ମୂଳରେ ପ୍ରଚୁର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା କାରଣରୁ ସେଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ମତ୍ସ୍ୟ ପ୍ରଜାତି ନିଜର ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହା ସହିତ ଲୁଣା କୁମ୍ଭୀରଙ୍କ ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ବେଶ ଜଣାଶୁଣା ଯଦିଓ ଏ ପ୍ରକାର କୁମ୍ଭୀର ଭିତରକନିକା ଅଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ସୀମିତ ।

କ୍ରମାଙ୍କ	ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ନାମ	ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ (ହେକ୍ଟରରେ)
୧	ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ	୨୦୯୩୩୦
୨	ଓଡ଼ିଶା	୨୩୩୯୫
୩	ଗୁଜରାଟ	୯୦୪୭୫
୪	ତାମିଲ ଓଡ଼ିଶ	୬୩
୫	ମହାରାଷ୍ଟ୍ର	୩୦୨୩୮
୬	ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ	୪୧୪୮୬
୭	କର୍ଣ୍ଣାଟକ	୯୬୭
୮	ଗୋଆ	୧୭୫୨
୯	ଲାକ୍ଷାଦ୍ୱୀପ	-
୧୦	କେରଳ	-
୧୧	ତାମିଲନାଡୁ	୭୩୧୫
୧୨	ପୁଡୁଚେରି	୨୮୫
୧୩	ଆଣ୍ଡାମାନ ଓ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ	୬୬୧୦୧

ତଥ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୋତ: Information Brochure, National Wetland Inventory & Assessment, MOEF, 2011

ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଏକାଧିକ ଲଘୁତାପ ତଥା ଘୂର୍ଣ୍ଣବଳୟର ପ୍ରକୋପକୁ ସାମ୍ନା କରିବାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁଭଳି ଉପାଦେୟତା ରହିଛି ତାହା କୌଣସିମତେ ଝାଉଁ ବା କାଜୁବାଦାମ ଆଦି ଗଛ ଦେଇପାରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଝଡ଼କୁ ସାମନା କରିପାରିଲା ଭଳି ବିଶେଷ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଲୁଣାପାଣିରେ ଏ ଗଛ ସବୁ ବଞ୍ଚିପାରିବେ ନାହିଁ । ଲୁଣା ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଅଫ୍ୟାମ୍ ଚେର ଥିବାରୁ ସେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷପରିବେଶ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଛ ଭଳି ମୂଳରୁ ଉପୁଡ଼ି ଯିବେନାହିଁ । ତେଣୁ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକ ପବନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିବା ସହିତ ଉପକୂଳକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥାଏ । ୧୯୯୯ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଘଟିଯାଇଥିବା ମହାବାତ୍ୟା ଏହାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଉପକୂଳରେ ଲଗାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଝାଉଁ କିମ୍ବା କାଜୁ ଜଙ୍ଗଲ ଏହି ମହାବାତ୍ୟାର ପ୍ରକୋପରୁ ଡିଙ୍ଗି ରହିପାରି ନଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉଥିବା ବାଲୁଖଣ୍ଡ-କୋଣାର୍କ ଅଭୟାରଣ୍ୟର କାଜୁ ଏବଂ

ଅଭୟାରଣ୍ୟ ସମେତ ସମଗ୍ର ଉପକୂଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଯେଉଁଠାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ, ତାହା ଖୁବ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ସରକାର ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟକୁ ଆବେଦନ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଫାଇଲିନ ପ୍ରଭାବିତ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସହିତ ତାହାକୁ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ମାନ୍ୟବର ଅଦାଲତ ଏହାକୁ ନାକଚ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ତେବେ ସରକାର କେଉଁଠାରେ ବି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବା କଥା କହିନାହାନ୍ତି । କାରଣ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ବାତ୍ୟାରେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼େ ନାହିଁ, ବରଂ ବାତ୍ୟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦିଏ; ଯାହା କାଜୁ, ଝାଉଁ, ଶାଗୁଆନ, ଯୁକାଲିପତାଏ ବା ଚାକୁଣ୍ଡା ଗଛ ବିଶେଷ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ଥିତି
ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶ ବିଭାଗ ତଥା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପରିବେଶ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ

୧୯୯୯ରୁ ୨୦୧୧ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଆକାର ବୃଦ୍ଧିପାଇଛି, କିନ୍ତୁ ମୁହାଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହାର ଘଟଣା କମିଯିବାରେ ଲାଗିଛି ଯାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ । କାରଣ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର ଜୈବବିବିଧତା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।

ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ୨୪୩୦୦ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ରହିଛି । ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ଭିତରକନିକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ୧୫,୦୦୦ ହେକ୍ଟର ବିଶିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅଧିକାର କରିଅଛି, ଯାହା ରାଜ୍ୟରେ ସର୍ବାଧିକ । ଏହାକୁ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ତଥା କାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନର ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଲୁଣା ବୃକ୍ଷପ୍ରଜାତି କେବଳ ଭିତରକନିକାରେ ମିଳିଥାଏ । ଏହାକୁ ବିଶ୍ୱର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ସାରଣୀରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି ।

୨୦୧୧ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଶାରେ ଜିଲ୍ଲାଭିତ୍ତିକ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ଥିତି				ଅଞ୍ଚଳ ବର୍ଗ କି.ମି.ରେ	
କ୍ର.ମାଙ୍କ	ଜିଲ୍ଲାର ନାମ	ଘଟଣା ଜଙ୍ଗଲ	ଅଞ୍ଚଳ ଘଟଣା ଜଙ୍ଗଲ	ଖୋଲା ଜଙ୍ଗଲ	ମୋଟ
୧	ବାଲେଶ୍ୱର	୦	୨	୨	୪
୨	ଭଦ୍ରକ	୧	୯	୧୩	୨୩
୩	ଜଗତସିଂହପୁର	୦	୨	୫	୭
୪	କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା	୮୧	୮୩	୨୩	୧୮୭
୫	ପୁରୀ	୦	୧	୦	୧
ମୋଟ		୮୨	୯୭	୪୩	୨୨୨

ତଥ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୋତ : : State of Forest Report - 2011

ଝାଉଁ ଜଙ୍ଗଲ ମାତ୍ରାଧିକ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଧିକ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ମହାବାତ୍ୟା ଅଧିକ କ୍ଷୟକ୍ଷତି କରିପାରିନଥିଲା । ୨୦୦୯ ମସିହାରେ ଦିଲ୍ଲୀ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଗବେଷଣାରୁ ଜଣା ପଡ଼ିଛି ଯେ, ୧୯୯୯ ମହାବାତ୍ୟାରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷୟକ୍ଷତି ହୋଇଥିଲାବେଳେ ସେହି ସମୟରେ ବଡ଼ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ କିନ୍ତୁ ବାତ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇନଥିଲେ । ନିକଟରେ ଘଟିଯାଇଥିବା ଫାଇଲିନ ବାତ୍ୟାରେ ଏହି

ସ୍ଥାନର ନାମ	ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ (ହେକ୍ଟରରେ)
ଦେବୀ ନଦୀ ମୁହାଣ	୩୪୬
ମହାନଦୀ	୫୧୨୪
ଭିତରକନିକା	୧୪୯୮୭
ଧାମରା ନଦୀ ମୁହାଣ	୨୯୩୫
ବୁଢ଼ାବଳଙ୍ଗ ନଦୀ ମୁହାଣ	୧୩୫
ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ମୁହାଣ	୭୭୬
ମୋଟ	୨୪୩୦୩

ତଥ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୋତ : ବିଜ୍ଞାନ ଦିଗନ୍ତ, ନଭେମ୍ବର-ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୯୯

ଧ୍ୟୁସ ପାଉଛି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ
ପରିବେଶ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ସୂଚନା ଅନୁସାରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଥିବା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଅର୍ଦ୍ଧେକାଂଶକୁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ନଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧେକାଂଶର ଏକ-ପଞ୍ଚମାଂଶକୁ କେବଳ ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ହିଁ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲରେ କରାଯାଉଥିବା ଚିକ୍ନୁଡ଼ି ଚାଷ ହିଁ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ପ୍ରାୟ ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ନଷ୍ଟ କରିଛି । ଏହି ଚିକ୍ନୁଡ଼ି ଚାଷ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆ ଏବଂ ଲାଟିନ ଆମେରିକା ଅଞ୍ଚଳରେ ହେଉଅଛି । କାଠ କାଟିବା, ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ବନ୍ୟତା ଭଳି ଶିଳ୍ପ ଏବଂ

ଜୈବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଭଳି କାରଣମାନ ହେଲା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବାର ଅନ୍ୟତମ କାରଣ । ଭାରତର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିଲୁଡ଼ି ଘେରି କାରଣରୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଚାଲିଛି । ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଏଥିରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିବ କେମିତି ?

ଭାରତର ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା କେତେକ ରାଜ୍ୟ ଭିତରୁ ଆମ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଅନ୍ୟତମ । ଏହାକୁ ଲାଗିରହିଛି ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଏବଂ ଏହାର ଉପକୂଳର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୪୮୦ କିଲୋମିଟର । ଏହି ସୁଦୀର୍ଘ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭଦ୍ରକ, ଜଗତସିଂହପୁର, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଏବଂ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଦେଇ ଦକ୍ଷିଣରେ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ରାଜ୍ୟର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଦେଇ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ମିଶିଥିବା କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ନଦୀ ମଧ୍ୟରୁ ମହାନଦୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ବୈତରଣୀ, ବୁଢ଼ାବଳଙ୍ଗ ଏବଂ ରକ୍ଷିକୂଲ୍ୟା ଅନ୍ୟତମ, ଯାହା ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଛି । ଏହିସବୁ ନଦୀ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ମୁହାଁଣ ନିକଟରେ ତ୍ରିକୋଣ ଭୂମି ସୃଷ୍ଟି କରି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ରାଜ୍ୟର ପ୍ରମୁଖ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିଭକ୍ତ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କନିକା ଏବଂ କୁଜଙ୍ଗର ପ୍ରାଚୀନ ଜମିଦାରୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉଥିବା ଧାମରା ନଦୀ ଏବଂ ଏହାର ଉପକୂଳରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରକନିକା ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବେ ଜଣାଶୁଣା । ଏହା ମହାନଦୀ ତ୍ରିକୋଣଭୂମିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଟେ । ଏହାକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ କିଛି ବୁଦୁ ବୁଦୁକିଆ ଲୁଣା ଏବଂ କର୍ଦ୍ଦମାଳ/ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସବୁ ଭଦ୍ରକର ଚାନ୍ଦିପୁର, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଅସ୍ତରଙ୍ଗ, ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଗୋପାଳପୁର, ଚିଲିକା ହ୍ରଦ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ୧୯୯୧ ମସିହାର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଆମ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବମୋଟ ୭୬,୫୦୦ ବର୍ଗ କିମି ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରୁ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ୧୯୫ ବର୍ଗ କିମି ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଅଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ସୂତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ କେବଳ ମହାନଦୀ ମୁହାଁଣରେ ୧୯୭୦ ଦଶକରେ ୨୦୦ ବର୍ଗ କି.ମି. ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା,

ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜ୍ୟର ମୋଟ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହା ବୁଦୁ ବୁଦୁକିଆ ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ସୀମିତ ଅଛି ଏବଂ ଦିନକୁ ଦିନ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଗବେଷକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୀତାରାମ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା ଓ ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଲିଖିତ **Mangrove forest of river estuaries of Odisha, India**ରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ତଥ୍ୟ

ଇତିହାସ କହେ, ଚିଲିକା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗୁରୁବାଇ ଦ୍ଵୀପରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା । ଏହି ଦ୍ଵୀପରେ ହେନ୍ତାଳ ଓ ନଳଘାସ, ବେଣା ଓ ସୁନ୍ଦରୀ ପରି ବନ୍ୟଗୁଳ୍ମ ସବୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଏହ ଘଷ୍ଟ ଅରଣ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ଗେଜେଟିଅର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ୧୬୧୫ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମୋଗଲଙ୍କ (ତୋତର ମଲ୍ଲଙ୍କ ପୁତ୍ର କଲ୍ୟାଣ ମଲ୍ଲ) କଳିଙ୍ଗ ଆକ୍ରମଣ ସମୟରେ ଏଠାରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ମୋଗଲମାନଙ୍କ କବଳରୁ ଲୁଚାଇ ରଖାଯାଇଥିଲା । ୧୬୧୭ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଥରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଗୁରୁବାଇ ଦ୍ଵୀପରେ ଗୁପ୍ତ ଭାବେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଏଠାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଭଗବାନ ବି ନିଜକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ମନେ କରୁଥିଲେ । ଫିରିଙ୍ଗି ବା ଇଂରେଜ ବାବୁମାନଙ୍କର ବୋଇତଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚ କରୁଥିବା ବୋଧାତୀଆମାନେ ହିଁ ଏକ ସାମୟିକ ଘାଟିସ୍ଥଳ ଭାବେ ଗୁରୁବାଇ ଦ୍ଵୀପଟିକୁ ଚିହ୍ନିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଏହାକୁ ଚିହ୍ନିଥିଲେ, ଚିଲିକାର ଅସୁମାରୀ ରଙ୍ଗୀନ ତେଣାଯୁକ୍ତ ବିହଙ୍ଗମାନେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁରୁବାଇ ଦ୍ଵୀପ ଅଛି; ହେଲେ ସେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ । କିଛି ଦଶନ୍ଧି ତଳେ ସେଠାରେ ଝାଉଁ ଗଛ ରୋପଣ କରାଯାଇଥିଲା; ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ । ଗୁରୁବାଇ ଦ୍ଵୀପ ଏବେ ଟାଙ୍ଗରା ।

ଅନୁଯାୟୀ ଜମ୍ବୁ, ହୁକିଟୋଲା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରାଦ୍ଵୀପ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିଥିବା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ କିଛି କିଛି ମାତ୍ରାରେ କଟାଯାଇ ପାନବରଜ, ଚିଲୁଡ଼ି ଘେରି ଏବଂ ଧାନ ଜମିରେ ବଦଳାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଜମ୍ବୁ ନଦୀର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ କିଛିମାତ୍ରାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦୀ ହେଲା ଭଳି ରହିଛି । ନଦୀର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲକୁ କଟାଯାଇ ଗୋଟାଣ କମିରେ ପରିଣତ କରିଦିଆଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଚିଲୁଡ଼ି ଘେରି କରାଯିବା ସହିତ ମଣିଷ ଜନବସତି ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ିଉଠିଛି । ସେହିଭଳି ହେଟାମୁଣ୍ଡିଆ ଅଞ୍ଚଳର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଏବେ ଘାସ ପଡ଼ିଆରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେଠାରେ ଏବେ ମଇଁଷି ଏବଂ ଗୋରୁଗାଈ ଚରୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଲାଗିବ, ଯେପରି ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ନଥିଲା । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୁକିଟୋଲା ଦ୍ଵୀପର କଥା କିନ୍ତୁ ଅଲଗା । କାରଣ ଚାରିଆଡ଼େ ଜଳ ଥିବାରୁ ଏହା ଭିତରକୁ କେହି ଆସିପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ଜଙ୍ଗଲର କ୍ଷୟ ଖୁବ କମ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ହେଲା ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଝାଉଁ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଏହା କେଉଁ ପ୍ରକାରର ବୁଦ୍ଧି, ତାହା ଜଣା ପଡୁନାହିଁ । କାରଣ ଯେଉଁଠାରେ

ପ୍ରାକୃତିକ ଭାବେ ଯେଉଁ ପ୍ରାକୃତିକ ବୃକ୍ଷ ନିଜେ ଉଠିପାରିବ ବା ସେଠାରେ ସେହି ପ୍ରକାରି ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରାଯାଇପାରିବ, ସେହିଠାରେ ଝାଉଁ ଗଛ ଲଗାଇବାର ଯୁକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିହେଉନାହିଁ । ଝାଉଁ କ'ଣ ଲୁଣା ଗଛ ପ୍ରକାରି ବିକଳ ? ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ପ୍ରକଳ୍ପକାରୀ ବାତ୍ୟା ଓ ସାମୁଦ୍ରିକ ପ୍ରଭାବ ଜନିତ ଧନଜୀବନ ହାନୀ ହେବାପରେ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ

କିଲୋମିଟର ପ୍ରସ୍ଥ ବିଶିଷ୍ଟ ସବୁଜ ବଳୟ ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ବନ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିଲାଗି ବରୁଣେଇ ମୁହାଁଣ, ହୁଇଲର ଦ୍ଵୀପ, ଦେବୀ ଓ ମହାନଦୀ ମୁହାଁଣକୁ ଡିଙ୍ଗି ସାହାଯ୍ୟରେ ଝାଉଁ ଚାରା ନେଇ ବନୀକରଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିଲାଗି ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ଓ ଶ୍ରମବଳ ମଧ୍ୟ ନିୟୋଜିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଏରସମା, ବାଲିକୁଦା, କୁଜଙ୍ଗ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଝାଉଁଗଛ ରୋପଣ କରାଗଲା । ସେହିପରି ଭଦ୍ରକ ଜିଲ୍ଲାର ଧାମରା, ଚାନ୍ଦିନୀପାଳ, କନିକା ଏବଂ ଜମ୍ବୁ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା କମିଯାଇଛି । ଏପରିକି ସେଠାରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ବୃକ୍ଷ ପ୍ରକାରିରେ ମଧ୍ୟ ତେର ଫରକ ଆସିସାରିଛି । ଧାମରା ନଦୀ ମୁହାଁଣରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ହ୍ରାସ ପାଇ ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଦୁ ବୁଦୁକିଆ ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ପରିଦୃଶ୍ୟ ହେଲାଣି । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ମୁହାଁଣର ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ତତୁପ । ବୁଢ଼ାବଳଙ୍ଗ ନଦୀ ମୁହାଁଣରେ ଥିବା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରାୟତଃ ଧ୍ଵଂସ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହାର ଆଖପାଖରେ ଥିବା ବାକି କିଛି ଲୁଣାଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ରକ୍ଷିକୂଲ୍ୟା ନଦୀ ମୁହାଁଣରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଉନ୍ନତି ବା ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେବା

ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇନାହିଁ । କୌଣସି ଠାରେ ନୂଆ ଗଛ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଦେଖାଯାଉନାହିଁ । ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ବଡ଼କୁଦ, ସାନକୁଦ, ଘଣ୍ଟଶାଳ ଆଦିରେ ଭଲ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାରଣରୁ ଲୁଆରିଆ ବୁଦୁ ବୁଦୁକିଆ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି । ଏହାଛଡ଼ା ସେଠାରେ ଖୁବ କମ ପରିମାଣରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ରହିଅଛି । ତେବେ ସେଠାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବାର ମୂଳ କାରଣ ହେଲା ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଛକଟା । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନେ ନିଜର ଜାଳେଣି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ସେଠାକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ କାଟି ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ବାଂଲାଦେଶୀ ଶରଣାର୍ଥୀ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ମେଦିନୀପୁର ଓ ଚବିଶପ୍ରଗଣା ଅଞ୍ଚଳରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାକୁ ଜୀବନଜୀବିକା ଲାଗି ଚାଲିଆସୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ତରକାଳୀନ କନିକା ରାଜାଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଏହି ଶରଣାର୍ଥୀ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କୁ କନିକା ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସଫା କରି ବସବାସ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳିଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଉକ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜମି ଦଖଲ ପାଇଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସେହି ସମୟରେ ହିଁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଜମାଗତ ଆତୟାତ ତଥା ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଘଟିବା ଓ ଜୀବନଜୀବିକା, ବାସଗୃହ ଏବଂ ଚାଷଜମି ତିଆରିର ଆବଶ୍ୟକତା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଅଧିକ କ୍ଷୟପୁଣ୍ୟକୁ ଟାଣି ନେଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ, ଏହି ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ଏବଂ ଶରଣାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ୧୬,୦୦୦ ହେକ୍ଟରରୁ ଅଧିକ ଅଞ୍ଚଳର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ମୂଳପୋଛ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମହାକାଳପଡ଼ା, ରାଜନଗର ବୁକର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ୪୫ ପ୍ରତିଶତ ଏହି ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀମାନେ ଅଟନ୍ତି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଛି । ପାରାଦ୍ୱୀପ ବନ୍ଦର, ପାରାଦ୍ୱୀପ ସାର କାରଖାନା ଏବଂ ତାହା ଲାଗି ବାସଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହେବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେଠାକାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ କଟାଯାଇ ମୂଳପୋଛ କରିଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେହିଭଳି ସାତଭାୟା ପଞ୍ଚାୟତ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ପୁନଃ ପଲ୍ଲୀୟାନ ପାଇଁ

ବଗପାଟିଆ ଠାରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ କଟାଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଶିଆଳୀ ପଞ୍ଚାୟତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ବ୍ୟାପକ ହ୍ରାସ ଘଟିଛି । ଦେବୀ ନଦୀ ମୁହାଣ ବି ଚିଲୁଡ଼ି ମାଫିଆଙ୍କ ଆଖିରୁ ବଞ୍ଚିପାରୁନାହିଁ । ଏହା କ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଇବା ଦେଖାଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ହେବାକୁ ଥିବା ବନ୍ଦରକୁ ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରତି ଏକ ବୃହତ ବିପଦ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲାଣି ।

ପରିବେଶ ଅନୁମତି ଦେବାକୁ ସରକାର କିଏ ?

ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁଠାରେ ବି ଶିଳ୍ପସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ିଉଠିଛି, ଖଣି ଖୋଳାଯାଇଛି, ସେଠାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ବିଦ୍ରୋହର ବହିଁ ଜାଳିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ପେଟପାଟଣା ତଥା ଗୁଜୁରାଣ ମେଣ୍ଟାଇବା ଏବଂ ନିଜର ସାତପୁରୁଷର ଭିଟାମାଟିକୁ ବେପାରୀ ହାତରେ ଟେକି ନଦେବା ପାଇଁ ଏହି ବହିଁ ଜଳିଛି । ଅନେକ ଲୋକସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ଲାଗି ଚାଲୁ ରହିଛି, ଯାହାର ସଦ୍ୟତମ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ନିୟମଗିରି । ଏଠାରେ ନିୟମଗିରିକୁ ଆଲୁମିନା ରାକ୍ଷସ ବେଦାନ୍ତ ଠାରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଦୀର୍ଘବର୍ଷ ଧରି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲୁ ରହିଥିଲା । ଶେଷରେ ତଜରିଆମାନେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ନିୟମଗିରିରୁ ବନ୍ଦାଇଟ ଖୋଳିବା ନିଶା ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏବଂ ବେଦାନ୍ତ କମ୍ପାନୀ ମୁଣ୍ଡରୁ ଖସିଯାଇଛି । ସେମାନେ ଏବେ ବିକଳ ଖଣିର ସନ୍ଧାନରେ । ଏବେ ପୁଣି ସରକାରଙ୍କର ନିଶା ଘାରିଛି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ କାଟି ପ୍ରତି ନଦୀ ମୁହାଣରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ଭାବିତ ବନ୍ଦର ଅନୁକୂଳ ସ୍ଥାନରେ ବନ୍ଦର ତିଆରି କରିବେ । ଏଥିରେ ଟଙ୍କା ଖଟାଇବ କିଏ, ଲାଭ ନେବ କିଏ, ଆଉ କ୍ଷତି ସହିବ କିଏ ? ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଆମର ପ୍ରଥମ ତଥା ପ୍ରାକୃତିକ ବାତ୍ୟା ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳୀ, ତା’ପରେ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ସିମେଣ୍ଟ କଞ୍ଚିଟର ବହୁମୁଖୀ ବାତ୍ୟା ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳୀ । ଜୈବ ବାତ୍ୟା ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳୀ ବା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ରହିଲେ ହିଁ ଆମର ଜୀବନ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିବ । ଆମେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲହାନୀଜନିତ କୃତ୍ରିମ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ବନ୍ଦର କରି ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ କରିବ ଏବଂ ତା’ପରେ ବାତ୍ୟା ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳୀ ତିଆରି କରିଦେବ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମେ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଶିଳ୍ପ ଆମକୁ ସୁହାଇଛି କି ନାହିଁ ଆମେ ସ୍ଥିର କରିବୁ । ଆମେ ପରିବେଶ ଅନୁମତି ଦେବୁ

କି ନାହିଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବୁ । ତାପରେ ସରକାର କ’ଣ କରିବେ ଦେଖାଯିବ । “ଆଗ ଜଙ୍ଗଲ, ତା’ପରେ ବନ୍ଦର” ବୋଲି ଅଞ୍ଚଳରେ ହେବାକୁ ଥିବା ବନ୍ଦର ପ୍ରଭାବିତ ସହନ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ୧୦ଟି ଗ୍ରାମର ଗ୍ରାମବାସୀ କହିଛନ୍ତି ।

ଫାଇଲିନର ପ୍ରଭାବ ପାଇଁ ପୋଷୋ ଦାୟୀ

ଭାରତର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ୪୦,୦୦୦ କୋଟି ଡଲାର ବିନିଯୋଗ କରି ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବା ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ ଇସ୍ପାତ ଶିଳ୍ପ କମ୍ପାନୀ ପୋଷୋ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲକୁ ଧ୍ୱଂସ କରୁଛି । ଏଥିଲାଗି ୧୭୦,୦୦୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗଛ କଟା ସରିଲାଣି । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଗଛ ମଧ୍ୟରେ କାଲୁ ଏବଂ ଝାଉଁଟର ମାତ୍ରା ଅଧିକ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମସ୍ତ ଗଛ ନଦୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଏହାର ପାରିବେଶିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂଘଟିତ ହୋଇଯାଇଥିବା ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମୁଦ୍ରିକ ଝଡ଼ ‘ଫାଇଲିନ’ର ପ୍ରଭାବକୁ ନୁଆଗାଁ, ନୋଳିଆସାହି, ପୋଲାଙ୍ଗ, ଗଡ଼କୁଜଙ୍ଗ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ୧୯୯୯ ମସିହାର ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ମହାବାତ୍ୟାକୁ ଯେଉଁଳି ଅନୁଭବ କରିନଥିଲେ, ଏଥର ଫାଇଲିନକୁ କିନ୍ତୁ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଗଛଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସାମୁଦ୍ରିକ ଝଡ଼କୁ ନିଜ ଛାତିରେ ଅଟକାଇ ଦେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏଥର ଏହି ସମସ୍ତ ଗଛଗୁଡ଼ିକୁ ପୋଷୋ ନିଜର ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଲାଗି ପରିବେଶ ଅନୁମତି ନେଇ କାଟି ଦେଇଛି । ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ, ଝାଉଁ ଓ କାଲୁ ଜଙ୍ଗଲ, ଗୁଆ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫଳ ପ୍ରଦାନକାରୀ ବୃକ୍ଷ ସବୁ ରହିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଗୁଡ଼ିକ କଟାସରିଛି । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ କୁହନ୍ତି ଯେ, ଏଇ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ବାଲିକୁଦମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ୧୯୯୯ ମହାବାତ୍ୟା ସମୟରେ ଏହି ଗ୍ରାମ ସବୁ ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ବାତ୍ୟା ଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ କୁଜଙ୍ଗ ଏବଂ ଏରସମା ବୁକର ପ୍ରାୟ ୧୦,୦୦୦ ଲୋକ ମରିଥିଲା ବେଳେ ଏଠାରେ ଏହାର ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ କମ୍ ଥିଲା । ପୋଷୋ କମ୍ପାନୀ ଲାଗି ପୋଲାଙ୍ଗ, ନୋଳିଆସାହି, ଦଧିବାମନପଡ଼ା, ମଠସାହିପଡ଼ା, ବାଲିସାହି, ନୁଆଗାଁ, ଗୋବିନ୍ଦପୁର ଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ଧୂସ ମୁଖରେ ବିଚିତ୍ରପୁର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ

ଯେଉଁଠାରେ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର ସୀମା ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ସୀମାର ଅନ୍ତ ଘଟି ପଡ଼ୋଶୀ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ସୀମା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ସେହିଠାରେ ବିଚିତ୍ରପୁର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହାର ଗୋଟିଏ ପଟେ ତାଳସରି ବେଳାଭୂମି ଥିଲା ବେଳେ ଅନ୍ୟପଟେ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ଦିଘା ବେଳାଭୂମି ଅବସ୍ଥିତ । ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପ (ଓଏଫ୍‌ଏସ୍‌ଡିପି)ର ସୁଚନା ଅନୁସାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ମୁହାଣରେ ଥିବା ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ବୃକ୍ଷ ପ୍ରଜାତି ଆଧାରରେ ତୃତୀୟ ଏବଂ ବନସ୍ପତି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଚତୁର୍ଥ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।

ତଥ୍ୟ ଏବଂ ଫଟୋ: ଶ୍ରୀ ରଣଜିତ୍ ପଟ୍ଟନାୟକ
ପରିବେଶବିତ ତଥା ପୂର୍ବତନ ଅବୈତନିକ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ଵାବଧାରକ

ଭିତରକନିକା ଭଳି ଏହା ସୁରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ହୋଇନଥିବା କାରଣରୁ ଏହା କ୍ରମଶଃ ଉଚ୍ଛୁନ୍ନିତାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ଏହାର ଜଙ୍ଗଲ ବୃଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧିକ୍ରମା ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ପରିଦୃଶ୍ୟ ହେଉଛି । ସମୁଦ୍ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥିବା ଏହି ଜଙ୍ଗଲର ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ଵ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାଲିଚର ହୋଇଯାଇଛି ।

ବାଲିଚର ମାଡ଼ିଥିବା ଅଞ୍ଚଳରୁ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । କେବଳ ଥୁଣ୍ଡା ଗଛଗୁଡ଼ିକ(ଫଟୋ ଦେଖନ୍ତୁ) ଦେଖାଯାଇଛି । ୧୯୯୯ ମହାବାତ୍ୟା ପରେ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ତାଳସରି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବିଷ୍ଠାର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳରେ କାକୁଗଛଗୁଡ଼ିକର ବୃକ୍ଷରୋପଣ କରାଯାଇଛି । ଅପର ପକ୍ଷେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏହି ବନାନକରଣ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଅଞ୍ଚଳକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିଦେଇଛି । ‘ଗୋଦରା କୋଡ଼େ ଯେତେ ମାଡ଼େ ସେତେ’ ନ୍ୟାୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଜଙ୍ଗଲର କ୍ଷତି ହିଁ ସାଧନ କଲା । ଅଥଚ, ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପ (ଓଏଫ୍‌ଏସ୍‌ଡିପି) ଏହି ଠାରେ ନିଜର ଜୈବ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।

ଏହି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲରେ ନିକଟରେ କରାଯାଇଥିବା ପକ୍ଷୀଗଣନାରେ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ, ଏଠାରେ ବହୁ ପ୍ରଜାତିର ଦେଶୀ-ବିଦେଶୀ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ସମାଗନ ହେଉଛି । ଅନେକ ଦେଶୀ ପ୍ରଜାତିର ପକ୍ଷୀ ଏଠାରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି । ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ଲାଗି ୨୭ଗୋଟି କମନ୍ ସେଲଡକ୍ (Common Shelducks) ପ୍ରଜାତିର ପକ୍ଷୀଙ୍କର ଦେଖା ମିଳିଥିଲା ଯାହା ଅନେକଙ୍କ ପାଇଁ ଖୁସି ଆଣିଦେଇଛି । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ନାଲି କଙ୍କଡ଼ା (Ghost Crab), ଫିଡଲର କ୍ରାବ୍ (Fiddler Crab), ଓ ରାମଲକ୍ଷ୍ମଣ କଙ୍କଡ଼ା (Horse Shoe Crab) ଦେଖା ଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅଲିଭ୍ ରିଡଲେ କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କ ଅଣ୍ଡାଦାନ ସ୍ଥଳୀ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏଠାରେ ଅନେକ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ ଯଥା ବିଲୁଆ, ଗଧୁଆ, ଜଙ୍ଗଲୀ ବିରାଡ଼ି, ପାଣି ଓଧ, ଫିସିଙ୍ଗ କ୍ୟାଟ୍ ଆଦି ଦେଖାଯାଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ବିପଦ ଘନେଇ ଆସିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସ୍ଵୟଂ ଏହି ବିପଦକୁ ସାଗତ କରି ଆଣୁଛନ୍ତି । ଜିନ୍ଦଲ ଜନସଂସ୍କରଣ ଲିମିଟେଡ୍ ଦ୍ଵାରା ଏଠାରେ ୨୨୩୮ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଏକ ଗଭୀର ସାମୁଦ୍ରିକ ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ କରାଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । ଏହି ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ହେଲେ ଏଠାରୁ ବିଦେଶକୁ ରକ୍ଷନ କୋଇଲା, ଡୋଲୋମାଇଟ୍, ଚୂନପଥର, ଲୁହାପଥର, ଜିପ୍‌ସମ୍ ଆଦି ରପ୍ତାନୀ କରାଯିବ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବନ୍ଦର ଠାରୁ ଦଶ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାର କୀର୍ତ୍ତିନିଆ ମୁହାଣରେ ଥାଇ ଏକ ବନ୍ଦର କରାଯିବାର ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହି ଦୁଇଟି ବନ୍ଦର ହେଲେ ବିଚିତ୍ରପୁର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଯାହାକୁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପ (ଓଏଫ୍‌ଏସ୍‌ଡିପି) ନିଜର ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଞ୍ଚଳ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ଏବଂ ନିଜ ଦ୍ଵାରା ଏହାର ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୈବ ବିବିଧତା ବାବଦରେ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ କରିଛି; ତାହାର କୌଣସି ସତ୍ତା ମଧ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସରକାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଛନ୍ତି ସେଠାରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରକଳ୍ପ (ଓଏଫ୍‌ଏସ୍‌ଡିପି)ର ଅର୍ଥର ସଦୁପଯୋଗ ହେଉଛି କି ଦୁରୁପଯୋଗ, ତାହା ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ବନ୍ଦର ଠାରୁ ମାତ୍ର ଦଶ କିଲୋମିଟର ଅଞ୍ଚଳ ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଥାଇ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଦରର ଆବଶ୍ୟକତା କ’ଣ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଛି । ଏକ ଜନସ୍ଵାର୍ଥ ମାମଲା ମାଧ୍ୟମରେ ତାଳସରି-ବିଚିତ୍ରପୁର ଏବଂ କୀର୍ତ୍ତିନିଆ ବନ୍ଦରର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ରୋକାଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ ସରକାର ଦୃଢ଼ ସଙ୍କଳ୍ପ ନେଇଛନ୍ତି ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ । ଦେଖାଯାଉ ଏହି ସ୍ଥିତାବସ୍ଥା କେତେ ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇରହୁଛି !

ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକରେ ୧୭୦,୦୦୦ ଗଛ, ତଥା ୨,୭୦୦ ଏକର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ୨,୫୦୦ ପାନବରଜ ଆଦି ନଷ୍ଟ କରାଯିବା ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳ ବୃକ୍ଷଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଯାହା ଫଳରେ ଏବେ ସାମୁଦ୍ରିକ ପବନ ସିଧାସଳଖ ଗ୍ରାମ ଭିତରକୁ ପଶିଆସୁଛି; ଯାହା ଆମର ଜୀବନକୁ ଗଭୀର ସଙ୍କଟରେ ପକାଇଦେଉଛି ଏବଂ ଜୀବନ ମରଣ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ବୋଲି ପୋଲାଙ୍ଗ ଗ୍ରାମର ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସାମଲ କୁହନ୍ତି । ଏତେ ବଡ଼ ଅଞ୍ଚଳ ବୃକ୍ଷଶୂନ୍ୟ ହେବା ଦେଖି ନିଜର ଜୀବନ ପ୍ରତି ଭୟ ହେଲାଣି ବୋଲି ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ କୁହନ୍ତି । (ସୌଜନ୍ୟ : Down to Earth, 11 Oct. 2013)

ଲୋକଙ୍କର ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା

ଏଠାରେ ନିମ୍ନରେ କେତେଟି ଗ୍ରାମ ଦ୍ୱାରା ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ତଥା ସଂରକ୍ଷଣ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଅଛୁ । ଏହି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ପରେ ନୂତନ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହିତ ତାହାର ମିଳିତ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କରିଆସୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରହରାଜପୁର: ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପ

ରାଜନଗର ପଞ୍ଚାୟତର ଏକ ଗ୍ରାମ ପ୍ରହରାଜପୁର । ୩୦୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗୃହ ବିଶିଷ୍ଟ ଏହି ଗ୍ରାମଟିରେ ପ୍ରାୟ ୧୧୦୦ରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସ କରିଥାନ୍ତି । ଗାଁଟିର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ବହିଯାଇଛି ଧାମରା ନଳ, ଯାହାକି ଏଠାରୁ ୩ କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ମିଶିଛି । ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୁଆର ଉଠିବା ସମୟରେ ନଦୀଟିର ପ୍ରୋତ ପ୍ରତିକୂଳ ଦିଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ କିଛି ଦଶନ୍ଧି ତଳେ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଗ୍ରାମର ତଳମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଅନେକ ଘର ନଦୀ ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା । ଫଳରେ ଏହି ସ୍ଥାନରୁ ଅନେକ ଗ୍ରାମବାସୀ ଉପରମୁଣ୍ଡକୁ ଉଠିଆସି ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ସରକାର ଏହି ଗ୍ରାମଟିକୁ ନଦୀ କବଳରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ସହାୟତାରେ ନଦୀଟିର ଗତିପଥ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ପୁନର୍ବାର ପୋତି ହୋଇଗଲା । ନିଜ ଗ୍ରାମକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାକୁ ସଙ୍କଳ୍ପ ନେଇ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦ ଏକର ପରିମିତ

ଜମିରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଏକ ବିରାଟ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଥାଇ ଏହି ଜଙ୍ଗଲକୁ ଜଙ୍ଗଲ ମାଫିଆଙ୍କ କବଳରୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଗଢ଼ିଥିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା କମିଟି । ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଆଜି ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କୁ ନଦୀ କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରୁଛି । ସତରେ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଉଥିବା ପ୍ରହରାଜପୁର ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ପଦକ୍ଷେପ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ।

ବାଲିଯୋରୀ, ଦେକଣି ଓ ନାଉପାଳ ଗ୍ରାମ: ‘ଆଗ ଜଙ୍ଗଲ ଥାଇ ସବୁ ପଛ’

୧୯୯୯ର ମହାବାତ୍ୟା ଜଗତସିଂହପୁର ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାକୁ ସର୍ବାଧିକ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇଥିଲା । ଏଥିରୁ ବାଦ ଯାଇନଥିଲା ଏହି ସବୁ ଗାଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟକୁ ରୋକି ହେବ ନାହିଁ ସତ କିନ୍ତୁ କିଛି ପରିମାଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହିଁ କ୍ଷୟକ୍ଷତିକୁ କମାଇ ଦେଇପାରିବ, ଏହା ଉପଲବ୍ଧି କରିଥିଲେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଜନସାଧାରଣ । ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ଘଞ୍ଚ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ । ଏହି ଭାବନାକୁ ବାସ୍ତବ ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ସେମାନେ ନୂତନ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଭରିଯାଏ ଅସୁମାରୀ ଆନନ୍ଦ । ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବାଲିଯୋରୀ ଗାଁ । ମହାବାତ୍ୟାରୁ ସେମାନେ ଶିଖିଥିଲେ ଅନେକ କିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ପାଇଁ ହିଁ ସେମାନେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବିପତ୍ତିରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇପାରିଥିଲେ । ସେହିପରି ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗାଁ ଦେକଣି । ମହାବାତ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଗ୍ରାମଟି ଏକ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ଭାବରେ ବିବେଚିତ ହେଉଥିଲା । ମହାବାତ୍ୟା ପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରୁ ସେବା ସହାୟତାରେ ନିର୍ମାଣ କରିଛନ୍ତି ଏକ ରାସ୍ତା । ସମୁଦ୍ରର ଅତି ନିକଟରେ ଥିବା ଏହି ଗ୍ରାମଟିରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ସମୁଦ୍ର ପାଣି ମାଡ଼ିଆସିବାର ଆଶଙ୍କାରେ ସଦାସର୍ବଦା ଭୟଭୀତ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ଏକ ବିରାଟ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ବାତ୍ୟା ତଥା ଝଡ଼ ତୋଫାନ ଭଳି ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟରୁ ରକ୍ଷାକରିପାରିବ । ଜଗତସିଂହପୁର ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗାଁ ନାଉପାଳ । ମହାବାତ୍ୟାର ତରମ ବିଭୀଷିକାକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛନ୍ତି ଏଠାକାର

ଲୋକେ । ମହାବାତ୍ୟା ପରେ ଗ୍ରାମରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି ଏକ ବାତ୍ୟା ଆଶ୍ରୟଗୃହ । ଏଠାକାର ରାସ୍ତାର ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନସରେ । ଜଙ୍ଗଲର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ଏମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଚେତନ । ସେଥିପାଇଁ କେତେକ ସ୍ତରରୁ ସେବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ସଫଳ ଉଦ୍ୟମରେ ଏଠାରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ପାରିଛି ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ । ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ସମିତି ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ପାଣି ଭିତରେ ଜଙ୍ଗଲ ଥିବାରୁ କାଠଚୋରୀ ବା ଜଙ୍ଗଲ ନଷ୍ଟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ପ୍ରାୟ ନାହିଁ । ତା’ ଛଡ଼ା ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ନିଜର ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ରହିଛି । ତେଣୁ ସେଠାକୁ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଯାଇପାରିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ।

ଶେଷକଥା

ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ କ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଇଚାଲିଛି । ଏହାର ସୁରକ୍ଷା କରାଯିବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଚିଲୁଡ଼ି ଘେରି ଉଛେଦ, ଏହାକୁ ଜବରଦଖଲ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜାଲ ପଟା ପାଉଁଶର ତନଖି ଓ ରଦ୍ଧ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଓ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ଓ ସମନ୍ୱୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଉପକୂଳରେ ଚିଲୁଡ଼ି ଚାଷର ଅନୁଧ୍ୟାନ ଓ ସରକାରୀ ପ୍ରୋତ୍ସାହନକୁ କଡ଼ାକଡ଼ି କରିବା, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଗଠନ, ଉପକୂଳ ବନରକ୍ଷାକୁ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପାରମ୍ପରିକ ମହ୍ୟଜୀବୀଙ୍କୁ ଜାଲ, ତିଳି ଯୋଗାଣ, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର ଅଭିବୃଦ୍ଧି କରାଯିବା ଉଚିତ । ଏହାବାଦ ଲୋକଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା ପାଇଁ ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକ, ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପର୍କିତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଓ ପରିସଂସ୍ଥା ପ୍ରଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୃତି କରାଯିବା ଉଚିତ ଯାହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲକୁ ସୁରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଲାଗି ରହିବା ସହିତ ଲୁଣା ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରକୃତ ସୁରକ୍ଷା ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ହୋଇପାରିବ ।

✧
ସବ୍ୟସାଚୀ ରଥ

ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା : ବହୁ ଆଡ଼ମରେ ଲଘୁ କ୍ରିୟା

ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାକୁ ନେଇ ଏବେ ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନାଚୀ ସୃଷ୍ଟି ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶୀଦାର ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରେ ତାଳମେଳ ନଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଉଛି । ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟୟ ମଞ୍ଜୁରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ଅନେକ କାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଥିବା କାମର ଗୁଣାତ୍ମକ ଦିଗକୁ ପ୍ରବଳ ସମାଲୋଚନା ବି ହେଉଛି । ମୋଟା ମୋଟି ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ବହୁ ଆଡ଼ମରେ ଲଘୁକ୍ରିୟା ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି ।

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୦ ଠାରୁ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରଦତ୍ତ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତାରେ ଓଡ଼ିଶା ସମେତ ଗୁଜୁରାଟ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଆଦି ଗାଟି ରାଜ୍ୟରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରାଜ୍ୟର ୧୬୦ କି.ମି. ବ୍ୟାପି ଗୋପାଳପୁର ଠାରୁ ଚିଲିକା ଏବଂ ପାରାଦୀପ ଠାରୁ ଧାମରା ଯାଏ ସୀମା ଚିହ୍ନଟ ହୋଇ ନମୁନା ପ୍ରକଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବିଭାଗୀୟ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ୫ ବର୍ଷିଆ ଏହି ପାଇଲଟ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୨୨୭.୬୪ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ଅଟକଳ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅଂଶ ବାବଦକୁ ୨୦.୧୬ କୋଟି ଟଙ୍କା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଜଳ ସମ୍ବଳ ବିଭାଗ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶ ବିଭାଗ, ବନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ବିଭାଗ, ମତ୍ସ୍ୟ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିକାଶ ନିଗମ, ରାଜ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିଭାଗ, ଏବଂ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପରିଷଦ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଫଳତାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦେବା ପାଇଁ ମିଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପରିଷଦ, ବସ୍ତୁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଓ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମିଳିତ

ଉଦ୍ୟମରେ ସାମୁଦ୍ରିକ ମୁହାଣ ବିଜ୍ଞାନ ତଥା ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳ ଜଳାଶୟର ରସାୟନ ଓ ଜୈବିକ ସ୍ତର ଉପରେ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରି ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଗବେଷଣାର ଫଳ ଉପକୂଳବାସୀଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ରହିଛି ।

ଜଳ ସମ୍ପଦ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା ରାଜନଗର ବ୍ଲକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପେଣ୍ଡ ଗ୍ରାମରେ ଉପକୂଳ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସମୁଦ୍ର ତଟବର୍ତ୍ତୀ ଶଯ୍ୟାରେ ୭୦୦ ମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଏକ ଜିଓ ସିନ୍ଥେଟିକ୍ ଟ୍ୟୁବ୍ ଡ୍ରାଲ୍ ବିଛାଯିବା କଥା ବାରମ୍ବାର କୁହାଯାଉଛି । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଜୁନ୍ ମାସ ଆରମ୍ଭରୁ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି ବୋଲି ପ୍ରେସ୍ ଜସ୍ତାହାରରେ ଦର୍ଶାଉଛି ବିଭାଗ । ବିଗତ ୩ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଠାରୁ ବୃକ୍ତ ପ୍ରଶାସନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ୨-୩ ଥର କ୍ଷେତ୍ର ପରିଭ୍ରମଣ କରି ଫେରିଛନ୍ତି । ଜଳ ସମ୍ପଦ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଗାଁ ସୀମାନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ତଟରେ ଏକ କୋଠାଘର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇ ବହୁ ଓ ବାଉଁଶମାନ ଜମା କରି ରଖାଯାଇଛି । ଜୁଲାଇ-ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ହେଲେ ବହୁ ଓ ବାଲିବସ୍ତା ବିଛାଇ ସମୁଦ୍ର କୁଆରକୁ ଅଟକା ଯିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇ ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଛି । ବିଗତ ୪୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସମୁଦ୍ର ଗାଁର ଅତି ନିକଟକୁ ଚାଲିଆସିଛି । ଅତୀତରେ ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଲୋକଙ୍କୁ ହେନ୍ତାଳ ବଣ ଓ ଏକ ନଈ ଅତିକ୍ରମ କରି ୨-୩ ଘଣ୍ଟାର ପାଦଚଳା ରାସ୍ତାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏବେ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଶୁଭୁଛି ସମୁଦ୍ରର ଗର୍ଜନ । ଆତଙ୍କିତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଜଳ ସମ୍ପଦ ବିଭାଗ ଓ ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା କିଛି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ସହାୟତା କରିନାହନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ସିନ୍ଥେଟିକ୍ ଡ୍ରାଲ୍ ନିର୍ମାଣ କଥା କୁହାଯାଇଛି ତାହା ସମୁଦ୍ରର ଅଶାନ୍ତ ଲହଡ଼ିକୁ ରୋକିବାରେ ଯେ ସମର୍ଥ ହେବ ତାହାକୁ ନେଇ

ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକଟ କରିଛନ୍ତି । ଗାଁ ଓ ମୁହାଣ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଗାଁ ନିକଟରେ ସମୁଦ୍ରରେ ୪ଟି ସ୍ତର ନିର୍ମାଣ କରାଗଲେ ଉପକୂଳ ଅବକ୍ଷୟରୁ ପେଣ୍ଡ ଓ ଏହାର ଚାଷଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଆଯାଇପାରନ୍ତା ବୋଲି ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କହନ୍ତି ।

ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜୈବବିବିଧତାର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସଂରକ୍ଷଣ କଥା ଯାହା କୁହାଯାଉଛି ବାସ୍ତବ ସ୍ଥିତି ତା'ଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ତାଙ୍ଗମାଳ କୁମ୍ଭୀର ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରର ଉନ୍ନତି କଥା ପ୍ରଚାର ଚାଲିଛି କାଗଜପତ୍ରରେ । ତାଙ୍ଗମାଳ କୁମ୍ଭୀର ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରରେ ସିମେଣ୍ଟ ଢାଞ୍ଚା ବଢୁଛି, ଏକାଧିକ ଆବାସପୁଲ୍ଲା ତିଆରି ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ହେନ୍ତାଳବଣ ସୃଷ୍ଟି ସୁରକ୍ଷା ଓ ସଂରକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉନାହିଁ । ଇଂରେଜମାନେ ତିଆରି କରିଥିବା ହୁକିଟୋଲା କୋଠା ଜରାକାର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ । ଏହି କୋଠାର ବିକାଶ କରି ପରିବେଶ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ଉନ୍ନତି କରାଯାଇପାରନ୍ତା କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଛି ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ (ସିଡିଏ) । ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଚିଲିକା ହ୍ରଦରେ ଜଳର ଗୁଣବତ୍ତା ଯଥା ଲବଣାଂଶ, ଉତ୍ତାପ, ଦ୍ରବୀଭୂତ ଅମ୍ଳଜାନ ପରିମାଣ, କୁଆରର ବାରମ୍ବାରତା, ଗଭୀରତା, ଶୈବାଳ ଗୁଳ୍ମ ଆଦି ୧୦ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଚିଲିକାର ୧୦ଟି ସ୍ଥାନରେ ଭାସମାନ ସ୍ୱୟଂ ଚାଳିତ ଯନ୍ତ୍ର ବସାଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଅନ୍ୟତମ ୨ଲକ୍ଷ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ଏବେ ସେଥିରୁ ଅଧା ଯନ୍ତ୍ର ଅଟକ ।

ଲୁଣା ଓ ମିଠା ପାଣିର ସବୁଜନ ପାଇଁ ସିଡିଏ ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ ନୂଆ ମୁହାଣ ଖୋଲାଗଲା, ପ୍ରକୃତି ତାକୁ ପୋତି ପକାଇଛି । ୨୦୧୨ରୁ ୨୦୧୫ ମଧ୍ୟରେ ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରୁ ୨୫ଲକ୍ଷ ଟନର ପଚୁ ନିଷ୍କାସନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବା ସିଡିଏ ଏଯାଏଁ ୩୭.୩୮୮ ଘନ ମିଟର ପଚୁ ନିଷ୍କାସନରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଡଙ୍ଗାକୁ ପ୍ରତିହତ କରିପାରିନାହିଁ । ଚିଲିକାର ଧାରଣ କ୍ଷମତା ଅନୁଯାୟୀ ୭ ହଜାର ଡଙ୍ଗା ଚଳପ୍ରଚଳ କରିହେବ କିନ୍ତୁ ଏବେ ଚିଲିକାରେ ଚାଲିଛି ୪୦ ହଜାର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଡଙ୍ଗା । ଏଥିରୁ ନିର୍ଗତ ତିଜେଲ ଚିଲିକାର ଜଳରାଶିକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରିଚାଲିଥିବା ବେଳେ ସିଡିଏ ଚିଲିକାର ଚାରିପଟେ ସିମେଣ୍ଟ କଢ଼ିଟର ଢାଞ୍ଚା ଗଢ଼ିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛି ବୋଲି ଅନେକ ଲୋକ ଅଭିଯୋଗ କରିଛନ୍ତି । ସିଡିଏ ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ଅର୍ଥରେ ୨୦ଟି ମସ୍ୟା ଅବତରଣ କେନ୍ଦ୍ରର ଉନ୍ନତିକରଣ, ସିପକୁଦାରେ ଫୁଡ୍ ପାର୍କ, ସାତପଡ଼ାରେ ଇକୋ ପାର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ସାତପଡ଼ା ପାର୍କରେ ସିଡିଏ ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ ଉତ୍କଳ ଆଲୋକୀକରଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ; ତଦ୍ୱାରା ମୁହାଣ ଅଞ୍ଚଳର ମାଛମାନଙ୍କ ପ୍ରଜନନ କ୍ଷମତା ଉପରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା କଥାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ମସ୍ୟା ବିଭାଗର ବାଲୁଗାଁ ଠାରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ସହକାରୀ ମସ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା ।

ମସ୍ୟା ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ପାରାଦୀପ ଠାରୁ ଧାମରା ଏବଂ ଗୋପାଳପୁର ଠାରୁ ଚିଲିକା ଯାଏଁ ୬୦ଟି ଗାଁରେ ୬୦୦ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଦଳ ଜରିଆରେ କୌଳିକ ମସ୍ୟାଜୀବୀମାନଙ୍କ ଜୀବିକାର ଉନ୍ନତି କରାଯିବାର ଘୋଷଣା ହୋଇଥିଲା । ଅଧାରୁ ଅଧିକ ମସ୍ୟାଜୀବୀ ଏବେ ଦାଦନ ଚାଲିଗଲେଣି । ମସ୍ୟା ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ମସ୍ୟା ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ୁଛି ବୋଲି ସିଡିଏ ତା’ର ଅନେକ ରିପୋର୍ଟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛି କିନ୍ତୁ ମାଛ ଉତ୍ପାଦନ ଯଥେଷ୍ଟ ବଢ଼ିଥିବା କଥାକୁ ମସ୍ୟାଜୀବୀ ମହାସଂଘ ପକ୍ଷରୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଛି । ବିଗତ ୫୦ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଚିଲିକା ସମେତ ରାଜ୍ୟର ଜଳାଶୟଗୁଡ଼ିକରୁ ବହୁ ଛୋଟ ପ୍ରକାତିର ମାଛ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ ଏକଦା ମାଛଙ୍କ ଉତ୍ସାର ଥିଲା, ଏବେ ସାମୁଦ୍ରିକ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମିଯିବା ସହିତ ଚିଲିକା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜଳ ଉତ୍ସାର/

ଜଳାଶୟରୁ ମାଛ ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ସମନ୍ୱିତ ମାଛ ଚାଷ ପାଇଁ ଏହି ଯୋଜନାରୁ ବିନିଯୋଗ ହୋଇଥିବା ଏକ ମୋଟା ପରିମାଣର ଅର୍ଥ ତାଲିମ ଗବେଷଣା ଓ ଭିଡିଓ ମି ସଂରଚନାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିବାରୁ ଗରିବ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କ ଜୀବିକା ଉପରେ ଆଖିଦୁଖିଆ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତି ମସ୍ୟାଜୀବୀ ସଂଗଠନର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ।

ଓଡ଼ିଶା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ବିକାଶ ନିଗମ ପ୍ରାକୃତିକ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖାଇଥିଲା ତାହା ବାସ୍ତବ ରୂପରେଖ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ମଉଳି ଯାଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ମନ୍ଦିରର ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସାଜସଜ୍ଜା କାମ କେବଳ କାଗଜପତ୍ରରେ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଶିଳ୍ପ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଚିଲିକା ଅଞ୍ଚଳରେ କଡ଼ା ଶିଳ୍ପ ତାଲିମ ଓ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ ବୋଲି ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତାବନାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଅବଧି ପୂରି ଯାଇଥିବା ବେଳେ ଏ ଦିଗରେ ସାମାନ୍ୟତମ ପ୍ରୟାସ ନହେବା ଏକ ବିତ୍ତ୍ୱୟନାର କଥା ବୋଲି ସତ୍ୟବାଦୀ ବ୍ଲକର ବହୁ ଆଶାୟୀ ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଦଳ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରି କହିଛନ୍ତି ।

ସମୁଦ୍ର ତଟ ଓ ମୁହାଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକି ପାରିନାହିଁ ପ୍ରଦୂଷଣ ବିଭାଗ । ପ୍ରଦୂଷଣର ମାତ୍ରା ଓ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ସଂପର୍କରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ତଟୀୟ ପରିବେଶକୁ ନେଇ ବୃହତ ତାଟାବେସ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ପାରାଦୀପ ଠାରେ ଏକ ଅତ୍ୟଧୁନିକ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୀତଳ ଭଣ୍ଡାରରେ ପଡ଼ିରହିଛି । ବାଲିହରଚଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ଓ ମାଣିକପାଟଣାସ୍ଥିତ କୁଣ୍ଡକେଶ୍ୱରୀ ମନ୍ଦିରର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ, ସିପକୁଦାରେ ଫୁଡ୍ କୋର୍ଟ ସହ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ କେନ୍ଦ୍ର, ଜୈବ ବିଘଟନ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମାଣ ମଧ୍ୟ ଘୋଷଣା ଓ ଫଳକରେ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । ପାରାଦୀପରେ ବର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥୁ ପରିଚାଳନା ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୫୦ଏକର ଜମି ଚିହ୍ନଟ ସରିଛି । ବିବାଦର ସମାଧାନ ପରେ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସରିଛି, କିନ୍ତୁ ୫ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ କାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ୭.୨୨ କୋଟି ଟଙ୍କା ଆଞ୍ଚଳିକ ଉପକୂଳ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ବରାଦ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଏ ଦିଗରେ କାମ କେତେ ଆଗକୁ ଯାଇଛି ତାହାର ସୂଚନା ସର୍ବସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉନାହିଁ । ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ପ୍ରକାତି

ସଂପର୍କିତ ଗବେଷଣା ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଗଠନ ପାଇଁ ବରାଦ ହୋଇଥିବା ୧୦୧ କୋଟି ଟଙ୍କାର ସଫଳ ବିନିଯୋଗ ଯଦି ହୋଇପାରିଥାନ୍ତା ତେବେ ଆମ ନିକଟରେ ଆର୍ଦ୍ରଭୂମି ପ୍ରକାତିଗୁଡ଼ିକ ସଂପର୍କରେ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ତାଟାବେସ୍ ଆଜି ରହିଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପର ଠାଉରିଆ ଭାବେ କରାଯାଇଛି ବୋଲି କହନ୍ତି ପରିବେଶବିତ ଯୁ.ଏନ୍. ଦେବ । ୧୮.୫୧ କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗରେ ଭିତରକନିକା, ଗହୀରମଥା ଓ ଚିଲିକା ଜୈବ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିକାଶ କଥା କୁହାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ଆଜି ସେ ସବୁ ସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥିତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ ।

ନଭେମ୍ବର ୧ରୁ ମଇ ୩୧ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୁଦ୍ରରେ ମାଛ ଧରିବାକୁ ସରକାର ନିଷିଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ୧୨୦୦୦ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କ ଜୀବିକା ଉପରେ ଏହାର ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି । ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କୁ କ୍ଷତିଭରଣା ପାଇଁ କୁହାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହାକୁ ଟାଳି ଦିଆଗଲା । ସମୁଦାୟ ୧୨୦୦୦ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କୁ କ୍ଷତିଭରଣା ପାଇଁ ୪କୋଟି ୨୩ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଆକଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଅର୍ଥରେ ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ଚାଉଳ ଯୋଗାଣ, ଓ ଧନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସହଯୋଗ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଗଠନ କରାଯିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହା ୨୫ପ୍ରତିଶତ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦିଆଯାଇଥିଲେ ହେଁ ୭୫ପ୍ରତିଶତ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗ କରିପାରିନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ଉଠିଛି ।

ନିକଟରେ ଆନ୍ଧ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଫେସରମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି ସମୁଦ୍ରତଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଟଲାସ୍ । ଏହି ଆଟଲାସ୍ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଓଡ଼ିଶା ଉପକୂଳର ୮.୧୯ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥାତ୍ ୩୯.୩୩ କିମି ଭୟଙ୍କର ବିପଦ ପ୍ରବଣ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି । ନଦୀ ମୁହାଣଗୁଡ଼ିକ ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତ ଖାଇଯାଇଛି । ବନ୍ଦର ଯୋଗୁଁ ବ୍ରେକ୍ ଡ୍ରାଟର ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଦକ୍ଷିଣ ଉପକୂଳ ଖାଉଛି । ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଅବକ୍ଷୟ ଉପକୂଳରେ ‘ସି-ଓଲ’ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାରେ ପେଷ ଠାରେ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓ ଦେଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ସି-ଓଲ ନିର୍ମାଣ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସି-ଓଲର

ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବିଭାଗୀୟ ଉଦ୍ୟମ ପଦ୍ମ ଘୁଷ୍ଟ ଘୁଷ୍ଟ
ଯାଉଛି ପରି ଅବସ୍ଥା ।

ପୁରୀ, ଜଗତସିଂହପୁର, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ବାଲେଶ୍ଵର, ଭଦ୍ରକ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଉପକୂଳ କ୍ଷୟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ହେତୁକ ବଣ, ଝାଉଁ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଅରଖରୁଦା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁଳ୍ମ, ଘାସ, ରୁଦ୍ଧାଳିଆ ଅଞ୍ଚଳ ପୂର୍ବ ସ୍ଥିତି ହରାଇବସିଛି । ଗୋପାଳପୁର ବନ୍ଦରର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ କୂଳ ଖାଉଛି । ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, ବାଲିଗରୀ ମୁହାଣ, ଜଗତସିଂହପୁର ଦେବୀ ମୁହାଣ, ବିରିକୋଳିଆ ମୁହାଣ, ଚିଲିକାର ଅରଖକୁଦ ମୁହାଣ ଅଧିକ ମେଲି ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏଭଳି ସ୍ଥିତିରେ ଅନେକେ ଚାଷଜମି ଓ ଗାଁ ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକଟ କଲେଣି । ସାତଭାୟାବାସୀ ଏବେ ନିକଟରେ ଗଣଧାରଣାରେ ବସିଥିଲେ । ସାମୁଦ୍ରିକ କ୍ଷୟରୁ ସାତଭାୟାକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଗାଁଟିକୁ ପୁନଃ ଅଭିଧାନ ସେମାନଙ୍କର ଦାବି ଥିଲା । ଅନ୍ୟୋକନକାରୀମାନେ ଭୁବନେଶ୍ଵର ଆସି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ । ଆସନ୍ତା ବର୍ଷା ଋତୁ ପୂର୍ବରୁ ସାତଭାୟାବାସୀଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତି ନିକଟରୁ ବଗପାଟିଆ ଠାରେ ଅଭିଧାନ କରାଯିବା ନେଇ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ଏବେ ପ୍ରଶାସନିକ ତତ୍ପରତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେହିପରି ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ପାଳିଆବନ୍ଧ ପଞ୍ଚାୟତର ପୋଡ଼ାମପେଟା ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଅଭିଧାନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଗଞ୍ଜାମ ପ୍ରଶାସନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଗୋପାଳପୁର ଠାରୁ ପାରାଦୀପ; ଅରଖକୁଦା ଠାରୁ ଭିତରକନିକା ବ୍ୟାପ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନଜନିତ ପ୍ରଭାବରୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ପରିବେଶ ବିଗିଡ଼ିଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାରେ ବ୍ୟାପକ ହେତୁକ ପ୍ରକାଟିତ ରୋପଣ କରାଯିବା ଉଚିତ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏଥିପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦିଆଗଲାନାହିଁ । ସମୁଦ୍ର କୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଜଙ୍ଗଲର ଅବକ୍ଷୟ କୂଳ କ୍ଷୟକୁ ବହୁଗୁଣିତ କରାଇଛି ।

ସମନ୍ୱିତ ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାରେ ବିଶ୍ଵ ବ୍ୟାଙ୍କ ଗୁଜରାଟକୁ ୨୯୮.୩୪ କୋଟି, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗକୁ ୩୦୦.୨୬ କୋଟି ଓ ଓଡ଼ିଶାକୁ ୨୦୧.୬୨ କୋଟି ଏପରି ସମୁଦାୟ

୮୦୦.୨୨ କୋଟି ମଞ୍ଜୁର କରାଇଥିଲେ । ଗୁଜରାଟ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟାପକ ହେତୁକ ପ୍ରକାଟିତ ବନୀକରଣ, ଆର୍ତ୍ତଭୂମି ପ୍ରକାଟିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିବା ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନୂଆ କୋଠା ଓ ଜେଟି ନିର୍ମାଣ, ପାର୍କ ନାମରେ ଲେନ୍ ଓ ଆଲୋକୀକରଣ, ଜୈବ ପରିବେଶ ନାମରେ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ାର ସଜ୍ଜାକରଣ ପାଇଁ ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଇଛି । ମସ୍ୟାଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଅଭିଧାନ ନାମରେ ମୋବାଇଲ ଫୋନ୍ ମରାମତି, ଗାଡ଼ି ଇଞ୍ଜିନ୍ ମରାମତି ଆଦି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦିଆଯାଇଛି । ବିଦେଶୀ ସଂସ୍ଥା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟର ଘରୋଇ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଗବେଷଣା ପାଇଁ କନ୍ସଲଟାଣ୍ଟ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନକାରୀ ଦଳମାନଙ୍କୁ ମଙ୍ଗଳାଯୋଡ଼ିର ଇକୋଟୁରିଜମ୍, ସାତପଡ଼ାର ଇକୋପାର୍କ, ଭିତରକନିକାରେ ନୌବିହାର, ରାଜହଂସରେ ଭୋଜି ଓ ବଡ଼କୂଳ ବଙ୍ଗଳାରେ ଭୋଜିଭାତ ଦେଇ ଆପ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇ ମିଛ ପ୍ରଶଂସା ଯୋଗାଡ଼ କରାଯାଇପାରେ; ହେଲେ ଉପକୂଳ ସ୍ଥିତି ସଜାଡ଼ିବାରେ ଏହା କେବେ ବି ସହାୟକ ହୋଇପାରେନାହିଁ ।

ଚିଲିକା ହ୍ରଦରେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଡଙ୍ଗା ଉପରେ ତୁରନ୍ତ ରୋକ୍ ଲଗାଯାଉ । କସ୍ଟିନ୍ କାଳେ କଲଚର ଫିସେରିକ୍ସକୁ ହ୍ରଦରେ ଅନୁମତି ଦିଆନଯାଉ । ଟାକୁପୋର୍ସ ଜରିଆରେ ଚିଲିକାକୁ ଅବିଳମ୍ବେ ଘେରିମୁକ୍ତି କରାଯାଉ । ଜହ୍ନକୁଦା ଠାରୁ କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ଓ ମାଲୁଦ ରାମଲେଙ୍କା ଯାଏଁ ଆର୍ତ୍ତଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ଜବରଦଖଲରୁ ହଟାଯାଉ । ପାଲୁର କେନାଲର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ହେଉ । ଅରଖକୁଦ, କ୍ଷିରିସାହି ଆଦି ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଅଭିଧାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ । ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ବିସ୍ତୃତ ବନୀକରଣକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଉ । କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ସମସ୍ତ ପାରମ୍ପରିକ ମସ୍ୟାଜୀବୀଙ୍କ ପାଇଁ ମଧୁର ଜଳ ମାଛ ଚାଷ, କଙ୍କଡ଼ା ଚାଷ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କିମ୍ବା ଅଭିଧାନ ପ୍ୟାକେଜ୍ ଘୋଷଣା କରାଯାଉ । ଆର୍ତ୍ତଭୂମି ପ୍ରକାଟି ଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ରୋପଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ । ବାଲୁଗାଁ, ପାରାଦୀପ, ଗୋପାଳପୁର, ପୁରୀରେ ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉ । ଗହୀରମଥା, ଭିତରକନିକା, ଓ ଚିଲିକାର ଶୋଭା ବଢ଼ାଇଥିବା କଇଁଛ, ପକ୍ଷୀ ଓ ତଳଫିନର ଖାଦ୍ୟ

ଓ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକରେ ଅଯଥା ନିର୍ମାଣ ଉପରେ କଟକଣା କରାଯାଉ । ପେଷରେ ୪ଟି ସ୍ଵର୍ ନିର୍ମାଣକୁ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଆଯାଉ । ମସ୍ୟା ସମ୍ବଳର ବିକ୍ରୀବଜା, ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ ପାଇଁ ଛୋଟ ଛୋଟ ସଂସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ । ଗବେଷଣା ଲକ୍ଷ୍ୟ ତଥ୍ୟକୁ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉ; ଅନ୍ୟଥା ଉପକୂଳ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ଧଳାହାତୀ ପୋଷିବାରେ ସୀମିତ ରହିବ ତଥା ରାଜ୍ୟ ବିଶ୍ଵ ସ୍ତରରେ ସମାଲୋଚିତ ହେବ ।

ସିତିଏର ମୁହାଣ ଖୋଲା: କେଉଁଠି ରହିଲା ଭୁଲ ?

ଚିଲିକା ଉନ୍ନୟନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଅପାତତଃ ସର୍ତ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ହିଁ ମୁହାଣ ଖୋଲାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରେ କିଛି ଭଲ ହୋଇଛି ତ କିଛି ମନ୍ଦ ବି ହୋଇଛି । କେଉଁଠି ତା’ ହେଲେ ରହିଲା ଭୁଲ ?

ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେଇ ମୌଳିକ ବ୍ୟାଖ୍ୟାଟିରେ ରହିଛି ଯାହା ଆରସିତିସି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ଆଦର୍ଶ ଅଭିଶାସନରେ ଜୈବ ସମ୍ପଦ ସୁପରିଚାଳନା ପୁସ୍ତକରେ ନିମ୍ନମତେ ଦିଆଯାଇଛି:

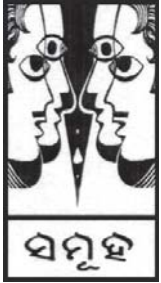
“ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପାର୍ଥକ୍ୟ ହେଉଛି, ପ୍ରକୃତି ଯାହା ବି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟାଇ ନା କାହିଁକି, ଯଥାଶୀଘ୍ର ତା’କୁ ସନ୍ତୁଳିତ କରାଇନିଏ, ତା’ର ଭାରସାମ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିନିଏ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ କରୁଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକରେ ସବୁବେଳେ ଏପରି କରିପାରେ ନାହିଁ, ବରଂ ଗୋଟିଏକୁ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟ କିଛିକୁ ଅସ୍ଥିର କରିଦିଏ ।”

ଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟାଟି କେବଳ ଚିଲିକାର ମୁହାଣ ଖୋଲା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନୁହେଁ, ପେଷଠାରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରାଚୀର ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଥିବା ସ୍ଥିରତା ଅପେକ୍ଷା ପରିଣାମରେ ଘଟିବାକୁ ଥିବା ଅସ୍ଥିରତାର ପରିମାଣ ଯଦି ଅଧିକ ହୁଏ, ତା’ହେଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆମେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲ ହିଁ କରିଛୁ ।

ଦିଲ୍ଲୀପ ସୁରୁକି

ପକ୍ଷୀ ସୁରକ୍ଷା ଗ୍ରାମ ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗର

ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ, ଏଭଳି ଏକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଫଳ କରି ଦେଖାଇଛନ୍ତି ସୁନ୍ଦର ବଲାଙ୍ଗିର ଜିଲ୍ଲା ବେଳପଡ଼ା ବ୍ଲକ ଗୟାରୀ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗର ଗ୍ରାମବାସୀ । ୨୦୦୧ ମସିହା ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରାମରେ ୨୦୨ ଘର ଏବଂ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୬୮୦ରୁ ଅଧିକ ଅଟେ । ଗ୍ରାମରେ ୧୦୦ ଜଣ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିର ଲୋକେ ଥିଲା ବେଳେ ୨୪୫ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ବସବାସ କରୁଅଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟତଃ ବିଝାଳ, ଗଉଡ଼, କୁଲଡ଼ା, ମେହେର, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବୈଷ୍ଣବ, ଯୋଶୀ, ରଣା (କୁମ୍ଭାର) ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଏଠାରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗରକୁ ଗେଣ୍ଡାଳିଆଙ୍କ ଗ୍ରାମ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ପକ୍ଷୀମାନେ ବୈଶାଖ ମାସ ଅକ୍ଷୟ ତୃତୀୟା ପାଖାପାଖି ସମୟରେ ଗ୍ରାମରେ ଆସି ନିଜର ପସରା ମେଳାଇଥାନ୍ତି । ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ପକ୍ଷୀକୁ ଦେଖି ଚାଷୀମାନଙ୍କର ମନରେ ଖୁସି ଓ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟିଥାଏ ଏବଂ ସେମାନେ ବାହାରିଯାଆନ୍ତି ଚାଷ କରିବାକୁ, ମୁଠି ଚାଉଳ ଛୁଇଁବାକୁ । ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଗ୍ରାମରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଲାଗି ବର୍ଷା ଦିନ ଆସିବାର ଏହା ଏକ ସଂକେତ । ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗର ଗାଁ'ର ଚାଷୀମାନେ ଭାବନ୍ତି ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଓ ସେମାନେ ବର୍ଷାର ଆଗମନ ବାବଦରେ ଚାଷୀଙ୍କୁ ସୂଚାଇ ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ଚାଷ କାମରେ ଲାଗିବା ପାଇଁ କୁହନ୍ତି । କେଉଁଠାରୁ ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ଏକଥା କିନ୍ତୁ ଜାଣିନାହାନ୍ତି ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ । ଏତିକି ଜାଣିଛନ୍ତି

ଯେ, ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ସାଙ୍ଗରେ ବର୍ଷା ନେଇ ଆସୁଛି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଷା ସହିତ ଭଲ ଫସଲ ଦେଉଛି । କେତେକ ଗ୍ରାମବାସୀ କୁହନ୍ତି ଯେ, ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ୮ଟି ଗଛରେ ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନେ ବସା କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ୨୦୧୨ ମସିହାରେ ୧୨ଟି ଗଛରେ ନିଜର ବସା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ୯ଟି ଡେକୁଳି ଗଛ, ୨ଟି ନିମ୍ବଗଛ ଓ ୧ଟି ବରଗଛ ସେମାନଙ୍କ ନିରାପଦ ଆବାସସ୍ଥଳୀ ପାଲଟିଛି । ଯେତେ ଅଧିକ ଗଛରେ ବସା କରନ୍ତି ସେତିକି ଅଧିକ ବର୍ଷାର ସୂଚନା ଥାଏ

ବୋଲି ଗ୍ରାମବାସୀ କୁହନ୍ତି । ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ୮ଟି ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲେ; ତେଣୁ ବର୍ଷା କମ୍ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୨୦୧୨ରେ ୧୨ଟିରୁ ଅଧିକ ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧିଥିବାରୁ ବର୍ଷା ଅଧିକ ହୋଇଛି ଫଳରେ ଭଲ ଫସଲ ହୋଇପାରିଛି । ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ୬ଟି ଗଛରେ ବସାକରିଥିଲେ । ବର୍ଷା ବହୁତ କମ୍ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଚାଷୀ ଅଧିକ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ତଥା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ୨୦୧୩ରେ ୧୪ଟିରୁ ଅଧିକ ଗଛରେ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ନିଜର ବସା ବାନ୍ଧିଥିଲେ । ତେଣୁ ଗଲା

ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗରରେ ସୁରକ୍ଷିତ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ

ବର୍ଷ ଖୁବ ଭଲ ବର୍ଷା ହେବା ସହିତ ଭଲ ଫସଲ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସୂଚନା ଅନୁସାରେ ଗେଣ୍ଡାଳିଆଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ହେଉଛି ଘୁରୀ ବା ଗେଣ୍ଡା । କଙ୍କଡା, ମାଛ, ଶାମୁକାକୁ ବି ଏହା ଖାଇଥାଏ । ଏହାକୁ ଖାଇବା ଲାଗି ସେମାନେ ଆଖପାଖ ନଦୀକୁ ତଥା ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ନିଜର ଆହାର ଖୋଜିଥାନ୍ତି । ଚାଷୀମାନଙ୍କ କହିବାଦ୍ୱାରାରେ ଏତେ ଦିନ ହେଲା ପକ୍ଷୀ ଆସିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କେବେହେଲେ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ପକ୍ଷୀକୁ ବିଷ କିମ୍ବା କୌଣସି ଆୟାତ ଦ୍ୱାରା ମରିଥିବା ଦେଖିନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ବଜ୍ରପାତ ବହୁତ କ୍ଷତିକାରକ । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ନେଇଯାଏ । ୨୦୧୨ ମସିହାରେ ଘଡ଼ଘଡ଼ି, ବିକ୍ତୁଳି ମାରିଥିବାରୁ ୩୮ ଗୋଟି ଗେଣ୍ଡାଳିଆଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଶିକାର କରିବା ବେଆଇନ । ଏପରି କଲେ ଦଣ୍ଡବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖିଛନ୍ତି ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ । ଗ୍ରାମର କେହି ମଧ୍ୟ ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନଙ୍କର କ୍ଷତି କରୁନାହାନ୍ତି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନେ ଯଦିଓ ସୁରକ୍ଷା ଘେରରେ ରହୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗଛଗୁଡ଼ିକରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ବସା ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି, ସେହି

ଗଛଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ ପୁରୁଣା ଏବଂ ଧୀରେ ଧୀରେ ନଷ୍ଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତେଣୁ ନୂତନ ଗଛ ଲଗାଇବା ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଏକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା କମିଟି ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । କମିଟିର ନାମ ମା’ ସମଲେଶ୍ୱରୀ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା କମିଟି ରଖାଯାଇଛି । ୨୦୦୮ ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା ଏହି କମିଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସୁରକ୍ଷା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ସଫଳତାର ସହିତ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । କମିଟିର ସଦସ୍ୟମାନେ ନିୟମିତ ଭାବେ ଗ୍ରାମରେ ବୈଠକ କରୁଛନ୍ତି । ନିଜ ଗ୍ରାମକୁ ଲାଗି ଥିବା ୧୦୦ ଏକର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଜାଳେଣି କାଠର ଅଭାବ ତଥା ଜୀବନଜୀବିକାରେ କଷ୍ଟ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଆଗଭର କରାଇଥିଲା । ସଭାପତି ଦିଲୀପ ମେହେର କହନ୍ତି; ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ, ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନେ ଆସିଲେ ଭଲ ବର୍ଷା ହେବା ସହିତ ଚାଷ ଭଲ ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ, ବଲାଙ୍ଗିର ହେଉଛି ଏକ ମରୁଡ଼ିପ୍ରବଣ ଜିଲ୍ଲା । ତେଣୁ ଯେତେ

ବର୍ଷା ହେବ, ଆମର ସେତେ ଭଲ । ତେଣୁ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ପକ୍ଷୀ ଉପରେ ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ସୁରକ୍ଷା ବି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯେଉଁ ବର୍ଷ କମ୍ ଆସିଥାନ୍ତି ସେ ବର୍ଷ ମରୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ କେତୋଟି ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି ତାହା ଜାଣିବାକୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତି ।

ଗ୍ରାମର ବିଷ୍ଣୁ ରଣା କୁହନ୍ତି ଯେ, ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ପକ୍ଷୀ କାହାର କିଛି କ୍ଷତି କରୁ ନାହାନ୍ତି, ବରଂ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ, ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଚାଷୀ କ୍ଷେତର କୀଟ ଖାଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଖୁସିର ଲହରୀ ଖେଳାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଗେଣ୍ଡାଳିଆଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଘରଚରିଆର ସୁରକ୍ଷା ଭଳି ଯଦି ଏହି ଗେଣ୍ଡାଳିଆମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ନେଇ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଆନ୍ତା, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆହୁରି ବଢ଼ନ୍ତା ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକସାଗର ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କହିଥାନ୍ତି ।

✧
ପ୍ରମୋଦ ବଗର୍ତ୍ତ

ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀ

ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ସୂଚକ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀ । ଯୁରୋପ ଓ ଏସିଆର ଶୀତ ପ୍ରଧାନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଶୀତ ଋତୁରେ ଯେତେବେଳେ ଭୀଷଣ ବରଫପାତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ପ୍ରଭାବିତ ହେବା ସହିତ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ଘଟେ ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦଳଦଳ ହୋଇ ଉଡ଼ିଯା’ନ୍ତି ହଜାର ହଜାର କିଲୋମିଟର ଦୂର ସେଇ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯେଉଁଠି ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳିଥାଏ ଅନୁକୂଳ ପ୍ରାକୃତିକ ଆଶ୍ରୟ । ଶୀତଋତୁ ଏକ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳରେ କଟାଇ ସେମାନେ ଫେରିଯା’ନ୍ତି ନିଜର ମୂଳ ବାସସ୍ଥଳକୁ, ପରବର୍ଷ ପୁଣି ଆସିବା ପାଇଁ । ଏମାନଙ୍କୁ କୁହାଯାଏ ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀ (migrating birds) । କିଛି ସ୍ଥାନୀୟ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ କରିଥା’ନ୍ତି । ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ହେଉଛି ଏଇ ପ୍ରକାରର ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ପକ୍ଷୀ । ଉଚ୍ଚ ତାଲରେ ଏହା ବସା କରିଥାଏ କାରଣ ତା’ର ବସାଗିର ଉଚ୍ଚତା ଯେତିକି, ଭିତର ତାଲରେ ସେତିକି ଉଚ୍ଚ ବସା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଗେଣ୍ଡା, ଶାମୁକା, ବେଙ୍ଗ ଆଦି ଏହାର ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ଗେଣ୍ଡା ବଂଶ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ଏହା ଫସଲକୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଏହାର ମଳ ମାଟିକୁ ତ ଉର୍ବର କରେ, ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲେ ମାଛ ଭଳି ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ବଂଶ ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଏମାନେ ଯଦି କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଭରସା କରି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଠାରେ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ରହୁଛନ୍ତି, ତେବେ ତା’ର ପ୍ରଥମ ଅର୍ଥ ସେମାନଙ୍କ ବସା କରିବା ଭଳି ଯଥେଷ୍ଟ ଗଛ ତଥା ଖାଦ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ ସେଠାରେ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଜାଣୁଛନ୍ତି । ପ୍ରବାସୀ ପକ୍ଷୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନୂଆ କରି ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତା’ର ଅର୍ଥ ହୁଏ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ସେଠାରେ ପୂରଣ ହେଉଛି । ଏବଂ ତା’କୁ ଅନୁଶୀଳନ କରି ଆମେ ହୁଏତ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ କିଛିଟା ନୂତନ ରୂପରେ ରୁଝିପାରିବା, ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ହୁଏତ ନୂଆ କରି ପରିଚୟ ପାଇପାରିବା ।

ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ- ଏକ ତଥ୍ୟଗତ ବିଶ୍ଳେଷଣ

ପରିବେଶ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଅଧୀନ ଫରେଷ୍ଟ ସର୍ଭେ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଗତ ୨୩ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୪ରେ ଓଡ଼ିଶାର ୩୯ଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା ବେଳେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨ତାରିଖରୁ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୪ ତାରିଖ ଭିତରେ ୨୯୫ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଲାଗିସାରିଛି । ଚଳିତ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୧ ତାରିଖରେ ୬୨ଟି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ୨ ତାରିଖରେ ୮୭ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଛି । ତଥ୍ୟଗତ ଭାବେ ଏଠାରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ଆଦିବାସୀ ଅଧ୍ୟୁଷିତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହି ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବାଧିକ ୨୪୯ ଥର ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଥିବାବେଳେ ଏହା ପଛକୁ କନ୍ଧମାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୩୬ଟି, ଗଞ୍ଜାମରେ ୯୧ଟି, ଓ କଳାହାଣ୍ଡିରେ ୭୪ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ପରିମାଣର ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଲାଗିଥିବାରୁ ଏଠାରେ ସେହି ଜିଲ୍ଲାଗୁଡ଼ିକ ବାବଦରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇନାହିଁ । ଏଠାରେ ୨୦୧୩, ୨୦୧୨, ୨୦୧୧ ଓ ୨୦୧୦ ମସିହାର ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ବାବଦୀୟ ତଥ୍ୟକୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଅଛି । ୨୦୧୪ ବର୍ଷ ଭଳି ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ୨୦୧୩ ମସିହାରେ ସର୍ବାଧିକ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୫୭୫ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା ବେଳେ ଏହା ପଛକୁ କନ୍ଧମାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ୪୨୦ଟି, ଗଞ୍ଜାମରେ ୨୮୯ଟି, କଳାହାଣ୍ଡିରେ ୨୮୪ଟି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ଯଥା ଢେଙ୍କାନାଳରେ ୧୧୮ଟି, କେନ୍ଦୁଝରରେ ୧୦୦ଟି ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୧୫ଟି ସ୍ଥାନରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ସେହିଭଳି ୨୦୧୨ ମସିହାରେ କନ୍ଧମାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ସର୍ବାଧିକ ୨୯୨ଟି ସ୍ଥାନରେ, ଏହା ପଛକୁ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨୧୫ଟି, ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ୩୮୦ଟି,

ଓ କଳାହାଣ୍ଡିରେ ୩୪୭ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଥିଲା । ଢେଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୪୧, ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଆଖର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବେ ୧୬୦ଟି, ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୭୬ଟି, ଏବଂ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୧୩ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ୨୦୧୧ ମସିହାରେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୨୨୧ଟି ଏବଂ କନ୍ଧମାଳ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୯୪ଟି, ଗଞ୍ଜାମରେ ୧୦୮ଟି ଏବଂ କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୧୮ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜିଲ୍ଲା ତିନି ଅଙ୍କ ଚପିନଥିଲା । ସେହିଭଳି ୨୦୧୦ ମସିହାର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ପୁଣି ସର୍ବାଗ୍ରେ ରହିଥିଲା । ଏହି ବର୍ଷରେ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୫୭୬ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା ବେଳେ ଏହା ପଛକୁ କନ୍ଧମାଳ ୪୮୬ଟି, ଗଞ୍ଜାମ ୩୫୫ଟି, କଳାହାଣ୍ଡି ୨୯୫ଟି, ସମ୍ବଲପୁର ୧୮୩ଟି, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ୧୮୦ଟି, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ୧୬୪ଟି, ଢେଙ୍କାନାଳ ୧୦୪ଟି, ଏବଂ କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲାରେ ୯୮ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ୨୦୧୦ ମସିହାରୁ ୨୦୧୪ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୨ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଘଟିଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁର ଘଟଣାକୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ୨୫୨୩ଟି ସ୍ଥାନରେ, ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ୩୦୨୧ଟି ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ୨୦୧୩ ମସିହାରେ ୨୨୨୧ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ସେହିଭଳି ୨୦୦୫ରେ ୧୧୨୩ଟି ସ୍ଥାନରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲାବେଳେ ୨୦୦୬ରେ ୧୬୪୬ଟି, ୨୦୦୭ରେ ୧୫୮୭ଟି, ୨୦୦୮ରେ ୧୧୮୪ଟି, ୨୦୦୯ରେ ୧୯୮୩ଟି ସ୍ଥାନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ କେତେ ପରିମାଣରେ ହେଉଛି, ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ବିଷୟକୁ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଗଲେ ଏହାର କାରଣ ସବୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେହେତୁ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଏବଂ ଏହା ବିଶେଷ କରି ମହୁଲ ଫୁଲ ଓ ଶାଳମଞ୍ଜି ସଂଗ୍ରହକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଛମୂଳରେ ଲଗାଯାଇଥାଏ ଯାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ, ତେଣୁ ମହୁଲ ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ଶାଳମଞ୍ଜି ସଂଗ୍ରହକୁ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁର ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନୁଶୀଳନ କଲେ ଜଣାପଡ଼ି ଥାଏ ଯେ, ସାଧାରଣ ଭାବେ ମହୁଲ ଫୁଲର ସଂଗ୍ରହ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଖୁବ୍ ଅଧିକ, ଅଥଚ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁର ପରିମାଣ ବା ସଂଖ୍ୟା ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାପକ ନୁହେଁ । ବିଶେଷ କରି ବଲାଙ୍ଗିର, ନୁଆପଡ଼ା, ବରଗଡ଼ ଓ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ପରିମାଣରେ ଲାଗିଛି । ଏହା ଖୁବ୍ ଖୁସିର ବିଷୟ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉଥିବା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାରେ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନ ବଜାୟ ରଖୁଛି, ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ସୁରକ୍ଷା ଲାଗି ଆଦୌ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ନୁହଁ । କୋରାପୁଟ ପଛକୁ କନ୍ଧମାଳ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ଥାନ ହିଁ ପ୍ରାୟତଃ ରହି ଆସୁଛି । ପୋଡ଼ୁତାସ ହିଁ ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ମନେହୁଏ ।

ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଓ ମନୁଷ୍ୟ-ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂଘର୍ଷ

ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ-ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂଘର୍ଷ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱ ଭଳି । ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ମନେ ଥିବ, ଗତବର୍ଷ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର କୋଟପାଡ଼ରେ ଭାଲୁ ଆକ୍ରମଣରେ ୧୦ ଜଣ ଲୋକ ମରିଥିଲେ । ଏହି ଘଟଣାର ପଛକୁ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ମଣିଷ-ଭାଲୁ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ଏବଂ ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାରୁ ମଣିଷ-ଭାଲୁ ସଂଘର୍ଷ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ

ରାୟଗଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ଗୁଣ୍ଡପୁର ବ୍ଲକ ଅଞ୍ଚଳରେ କାଢୁ ଗଛ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଯାଉଛି

ହୋଇସାରିଲାଣି । ମୁଖ୍ୟତଃ ଖରାଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିବା ଏହି ସଂଘର୍ଷକୁ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁ ଅଧିକ କରାଇଥାଏ । କାରଣ ଲୋକେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଜାଣତରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଅଜାଣତରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବା ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳିଯୋଡ଼ି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ବିଭିନ୍ନ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବା ଲାଗି ଅନ୍ୟ ଏକ ଜଙ୍ଗଲକୁ କିମ୍ବା ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମବସତି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲି ଆସିଥାନ୍ତି । ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଖାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ସମୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ସହ ସେମାନଙ୍କର ସାମ୍ବାସାମ୍ପି ହୋଇଗଲେ ତାହା ସଂଘର୍ଷ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କଢ଼ାଇଥାଏ, ଯାହା ଦ୍ଵାରା ଉଭୟ ମନୁଷ୍ୟ-ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ସହିତ ଫସଲଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କ୍ଷୟକ୍ଷତି ହୋଇଥାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁର ଲାଭ ଓ କ୍ଷତି

ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲର କେବଳ କ୍ଷତି ହିଁ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା ଥାଏ । ତେବେ ଏହା ଠିକ୍ କଥା ନୁହଁ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲର ଲାଭ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅନେକ ଅନାବଶ୍ୟକ ଲତା, ଗୁଳ୍ମ, ଆକ୍ରାମକ ବିଦେଶୀ ଉଦ୍ଭିଦ ରହିଯାଇଥାଏ । ଏହା ଜଙ୍ଗଲର ସୁସ୍ଥ ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ଏହା ଜଳିଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ସହିତ କ୍ଷୟକାରୀ କୀଟ ଆଦି ମରିଯାଇଥାନ୍ତି । ତୃଣଭୂମିଗୁଡ଼ିକରେ ନିଆଁ ଲାଗିବା ପରେ ତାହା ଅଧିକ ଘନ ଭାବେ ବଢ଼ିଥାଏ ଯାହା ତୃଣଭୋଜୀ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇଥାଏ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହଁ ନିଆଁ ଲାଗିବା ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରଚୂର ମାତ୍ରରେ ପାଇଁ ଜମା ହୋଇଥାଏ, ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ମାଟିକୁ ଅଧିକ ପୁଷ୍ଟି ଯୋଗାଇବା ସହିତ ଜଙ୍ଗଲର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ, କେନ୍ଦୁ ଭଳି କେତେକ ଉଦ୍ଭିଦ ପୋଡ଼ିଯିବା ପରେ ଉତ୍ସାହଜନକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦେଖାଇଥା’ନ୍ତି ।

ଏହା ଥିଲା ଲାଭର କଥା । ଲାଭ ଅନୁସାରେ କ୍ଷତିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲର ଅନେକ ବୃକ୍ଷଲତା

ପୋଡ଼ି ପାଇଁ ହୋଇଯାଏ । ଅନେକ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ମରିଯାଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସରୀସୃପ, ପକ୍ଷୀ ବସାରେ ଥିବା ଛୁଆ, ବେଲାରୀ ମୁଷା ଆଦି ମରିଯାଇଥାନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲରେ ଖାଦ୍ୟଭାବ ହେବା କାରଣରୁ ହାତୀ ତଥା ଅନ୍ୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଉପଦ୍ରବ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ମାଟିକୁ ଧରିରଖୁଥିବା ଗଛଲତା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ମୃତ୍ତିକା କ୍ଷୟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁ କାରଣରୁ ସମୟ ସମୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ର ପାଦଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଅତଡ଼ା ଖସି ବିନାଶର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଳବାୟୁର ଉଚ୍ଚ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିଆଁକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ଅତି ଆବଶ୍ୟକ, ନଚେତ୍ ପାଇବା ତୁଳନାରେ ହରାଇବା ପରିମାଣଟି ଏତେ ଅଧିକ ହେବ ଯେ, ସେ କ୍ଷତିର ଆଉ ଭରଣା କରିହେବ ନାହିଁ ।

ସବ୍ୟସାଚୀ ରଥ

ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ସାଧାରଣତଃ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଥିବା ଗ୍ରାମକୁ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ବୋଲି ବୁଝିଥାଉ, କିନ୍ତୁ ଆଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଫରେଷ୍ଟ ଭିଲେଜ ହେଉଛି ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଖାତାରେ ମିଳେ ନାହିଁ, ବରଂ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଖାତାରେ ମିଳିଥାଏ, କାରଣ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଏତ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ନିଜ କାମ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବସାଇଥିଲା କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ/ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସମୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବାଦ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ସେହିଭଳି, କୌଣସି ଠାରେ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ପରେ, ସେଠାରୁ ବିସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଲୋକେ ଜନବସତି ନିକଟସ୍ଥ କୌଣସି ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ନିଜର ନୂତନ ଗ୍ରାମ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନିଜର ଗୁରୁରାଣ ମେଣ୍ଟାଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ସେହିଭଳି ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ ତଥା ବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ସମୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ଭାବେ ଗଣତି କରାଯାଇନଥିଲା । ଫଳରେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ନିଜର କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇନଥିଲେ କିମ୍ବା ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ମନେ କରୁନଥିଲେ, କାରଣ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଖଣ୍ଡା ସବୁବେଳେ ଝୁଲି ରହୁଥିଲା । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ନୂତନ ବସତି ସ୍ଥାପିତ ହେବାର ସୂଚନା ପାଇଲେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଉକ୍ତ ବସତିକୁ ଜାଳିଦେବା ସହିତ ଉକ୍ତ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅପରାଧରେ ଅପରାଧୀ କରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମବସତିକୁ ହାତୀ ବ୍ୟବହାର କରି ଧୂଳିସାତ କରିଦିଆଯିବାର

ପ୍ରମାଣ ରହିଛି । ଇତିହାସ ଏଭଳି ଅନେକ ଅମାନବୀୟ କାର୍ଯ୍ୟର ଉଦାହରଣକୁ ନିଜ ଭିତରେ ସାଇତି ରଖିଛି । ସାଧାରଣ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ପାଉଥିବା ଅଧିକାଂଶ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗରୁ ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇରହିଥାନ୍ତି ।

୨୦୦୬ ମସିହାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଆସିଲା । ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେବାପରେ ଉଭୟ କ୍ରିଟିଶ ତଥା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାଣିତ ବା ଅବହେଳିତ ହୋଇଆସିଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରୀମାନେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ, ଖୁବ ଶୀଘ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂର ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ୨୦୦୬ରେ ଆଇନ ବିଜ୍ଞପିତ ହେବା, ୨୦୦୮ରେ ନିୟମାବଳୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା, ଏବଂ ୨୦୧୨ରେ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀ ଲାଗୁ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ବାସିନ୍ଦା ଭାବେ ଦୀର୍ଘ ଦଶନ୍ଧି ଧରି ବାସକରିଆସିଥିବା ଏବଂ ଅବହେଳିତ ହୋଇଆସିଥିବା ଅଧିକାରୀମାନେ ନିଜର ଅଧିକାର ପାଇନାହାନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ସରକାର ସେମାନେ ବାସ କରିଆସୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ବା ସେହିଭଳି କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମକୁ ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ତାହାକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରୁନଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପହଞ୍ଚିପାରୁନାହିଁ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ୧୩ ଗୋଟି ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଅଧିକାର, ଯାହାକୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ପାଇବା କଥା । ଏହି ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ପୁରାତନ ଗ୍ରାମବସତି, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ,

ଟଙ୍ଗା ବସତି ଆଦିର ଚିହ୍ନଟୀକରଣ ତଥା ତାହାର ଉନ୍ନତି କଥା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କଥା ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟାଗତ ଜ୍ଞାନର ଅଭାବ କାରଣରୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁନଥିଲା । ଯାହା ଫଳରେ ନିଜର ଅଧିକାର ପାଇବାକୁ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦିବାସୀମାନେ ଗତ ୬ ବର୍ଷ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ସୁବିଧାସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଆସୁଛନ୍ତି । ଖୋଦ ସରକାରୀ ଅଫିସର ଯେଉଁମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଲାଗି ଦାୟୀ, ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଆଇନ ପ୍ରତି ଥିବା ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଏବଂ ପୁରାତନ ସରକାରୀ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି କାରଣରୁ ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ଲାଗିରହିଛି । ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ମତ ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ବା ତତ୍ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ ୧୯୮୦ର ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଏହାଛଡ଼ା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପରିବେଶ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଜମିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା, ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ପରିବେଶ ବିଭାଗ କାହିଁକି ଏ କାମ କରିବ ? ଏହିଭଳି ଦାୟିତ୍ୱର ଭାଗବଣ୍ଟା ହେବା ଏବଂ କାହା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନହୋଇପାରିବା କାରଣରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅହେତୁକ ବିଳମ୍ବ ଘଟିଛି । ଏକଥାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଖୋଦ କେନ୍ଦ୍ର ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ।

ଗତ ତିସେମ୍ବର ମାସ ୨୦୧୩ ମସିହାରେ ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏକ ପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ କରିଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ପ୍ରକାର

- ⇒ ଟଙ୍ଗା ଗ୍ରାମ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସମୟ କ୍ରମେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି, ଏବଂ ନଥିକୃତ ବା ସ୍ୱୀକୃତ କରାଯାଇଛି ।
- ⇒ ଟଙ୍ଗା ଗ୍ରାମ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି ଯାହାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଭାବେ ନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସ୍ୱୀକୃତ କରାଯାଇନାହିଁ ।
- ⇒ ଫିକ୍ସଡ ଡିମାଣ୍ଡ ହୋଲ୍ଡିଂ ସହିତ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ସମୟ କ୍ରମେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କୁ ଲିଜ ଦେବା କାରଣରୁ ଗଢ଼ିଉଠିଛି ।
- ⇒ ସରକାରୀ ବିଭାଗ/ଫସ୍ତା ଦ୍ୱାରା ଉନ୍ନତିମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଲାଗି ବିସ୍ତାପିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ଶ୍ରମିକ/କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ/ବସତି ଯାହାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି, ସର୍ବେକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ନଥିକୃତ କରାଯାଇନାହିଁ ।
- ⇒ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବସତି, ଉପଯୁକ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ବନ୍ଦୋବସ୍ତରୁ ବାଦ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ସମସ୍ତ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମବସତି ଓ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ।

ଫସ୍ତା ନିରୂପଣ କରାଯିବା ସହିତ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ କିଭଳି ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରିବ, ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ସବୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ଏଥିଲାଗି ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଏହି ପତ୍ର ପାଇଲା ପରେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ପାଖକୁ ପତ୍ର ପଠାଇ ସାରିଛନ୍ତି । ତେବେ ଇଂରାଜୀ ସମ୍ବନ୍ଧପତ୍ର (ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍-ତା.ଫ.୧.୨୦୧୪)ର ସୂଚନା ଅନୁସାରେ, ଏହାପରେ କିନ୍ତୁ ଆମର ରାଜ୍ୟ ସରକାର ପୁଣି ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ଏକ ପତ୍ର ଲେଖି କିଭଳି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରିବ, ତାହାର ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରାଜ୍ୟକୁ ପଠାଇବା ଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି । ସେତିକି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି କି ନାହିଁ ତାହା ଜଣାପଡ଼ିନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅବଗତ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମ ସମୂହଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକାରେ ଉଲ୍ଲେଖ

କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଏଠାରେ ସରଳ ଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୨ (ଚ) ‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଏହି ଫସ୍ତା ଅନୁସାରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ କହିଲେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ବସତି କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଫରଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରାମ ସମୂହ, ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଦାବି ଥିବା ଜମି, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଟଙ୍ଗା ବସତି, ଯେ କୌଣସି ନାମର ଗ୍ରାମଖଣ୍ଡ ସହିତ କୃଷି ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଜମି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅନୁମୋଦନ ପ୍ରାପ୍ତ ଜମିଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏହାକୁ ବିଚାର କରି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି ଆଇନର ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୮ ର ଧାରା ୨(କ)ର ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ ପଢ଼ା କିମ୍ବା ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ଏବଂ ଏକତ୍ରୀକରଣ କରାଯିବ । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଲାଗି ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ।

ଏଥିଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତ ତଥା ଏହାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପଢ଼ା କିମ୍ବା ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଅଣନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମବସତି କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଟଙ୍ଗା ବସତିଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକାମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେପରି ଏହିସବୁ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ନୀତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ନଥିପତ୍ର ତଥ୍ୟର ଅଂଶବିଶେଷ ହୋଇନଥିବ । ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସତି, ପଢ଼ାଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମର ବସତିଗୁଡ଼ିକରେ ଗ୍ରାମସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଯିବ ଏବଂ ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ଏହି ତାଲିକାକୁ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ଏବଂ ସମାନ ତାଲିକାକୁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବନାମା ଭାବେ ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଥିବା ଅଧିକାରୀ ଏହି ଗ୍ରାମ/ପଢ଼ା/ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ/ଟଙ୍ଗା ବସତି ଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକାକୁ ଏକତ୍ରୀକରଣ କରିବେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ଗ୍ରାମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ଗ୍ରାମସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇ ସେଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବନାମା ମାଧ୍ୟମରେ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଏହାସହିତ ଏହାର ମୂଳ ଗ୍ରାମ ସହିତ ହୁଏତ ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇଛି କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ନିୟମଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାବଧାନ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ତାଲିକା ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ଜନମତାମତ ପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏହି ତାଲିକାକୁ ଏକତ୍ରୀକରଣ କରିବେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ପଢ଼ାଗ୍ରାମ ଏବଂ ବସତିଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ବେଳେ ଉକ୍ତ ପଢ଼ାଗ୍ରାମ ଏବଂ ବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ଅଧିକାର ଯେପରି ବ୍ୟାହତ ନହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏବଂ ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ପରବର୍ତ୍ତନ କଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ହେବାକୁ ଥିବା ବ୍ୟବହାର

ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ଆଦି ପ୍ରଦାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅତିରିକ୍ତ ଜମିର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ । ଏଥିଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୩ର ଉପଧାରା (ଜ)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ଅଣନଥିକୃତ ଗ୍ରାମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମର ବାସ୍ତବ ବ୍ୟବହାର ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ । ଏଥିଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ପିଢ଼ି ସହିତ ଆଗାମୀ ପିଢ଼ିମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଥିବା ଜମି ଯେପରିକି ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସ୍ଥାପ୍ତ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର, ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଲାଗି ଖୋଲାସ୍ଥାନ ଆଦିକୁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବ । ତେଣୁ ଏଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟା
ଏଠାରେ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟା ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଯାହାକୁ ପାଳନ କରି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସତିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ୱାଚ୍ଛକାଳ ହ୍ୟାଣ୍ଡରୁ ଏବଂ ସେନ୍ସିଟିଭ ଭିଲେଜ୍ ତାଲରେକ୍ଲୋରୀ ସହାୟତାରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବସତି ଯେଉଁଠାରୁ କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ହୁଏନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ରୂପେ ଧରିନିଆଯିବ ଏବଂ ତାହାକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ବାବଦରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମତାମତ ପାଇବା ଲାଗି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂଚନାକୁ ସମସ୍ତ ପଞ୍ଚାୟତ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ହାଟ ବଜାର ଭଳି ଜନଗହଳି ସ୍ଥାନରେ ଲଗାଯିବ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଅଧିକାର ବାବଦରେ ଜଣାଇ ଦିଆଯିବା ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ ଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରାଯିବ । ଏହି ଅଧିକାର ପାଇବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଜିଲ୍ଲାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଥିବା ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବେ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାରୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ବାବଦରେ ସହଯୋଗ କରିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଗ୍ରାମସମୂହର

କେତେକ ସ୍ୱତ୍ୱକରଣ

- ⇒ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ ର ଧାରା ୨ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମସମୂହକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ପରିବେଶ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଅନୁମତି ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।
- ⇒ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ ଜମିଟି ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱର ଅନୁମୋଦନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହିତ ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) (ଜ)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ପାଇଁ ଚୁଡ଼ାନ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ।
- ⇒ ୧୨.୧୨.୧୯୯୭ରେ ଗୋଦାବର୍ମିନ ମାମଲାରେ ମାନ୍ୟବର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଯାହା ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ରାୟରେ କହିଥିଲେ :

“ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ସଞ୍ଜା ଯାହା ଧାରା ୨ (ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ ର) ଅଧୀନରେ ଆସୁଛି ତାହା ଜଙ୍ଗଲକୁ କେବଳ ଶବ୍ଦକୋଷରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ’ର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଉନାହିଁ; ବରଂ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ସରକାରୀ ରେକର୍ଡରେ ମାଲିକାନା ନିର୍ଦ୍ଦିଶେଷରେ ନଥିବୁତ ହୋଇଛି, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଅଛି ।”

ସେହିଦିନ ଠାରୁ ‘ଜଙ୍ଗଲ ଜମି’ର ସଞ୍ଜାକୁ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ବୁଝାଯାଉଛି; ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା କେବଳ ଏହି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଜମିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁନାହିଁ, ତା’ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଯଥା ରାଜସ୍ୱ ଜଙ୍ଗଲ, ଘରୋଇ ଜଙ୍ଗଲ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ମଧ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।
- ⇒ ଯେବେ ଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି କୁହାଯାଇଛି, ଯଦି ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି କିମ୍ବା ଭାବେ ନଥିବୁତ ହୋଇନାହିଁ, ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।
- ⇒ କେତେକ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ରାଜସ୍ୱ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଘରୋଇ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲର ଜମିରେ ଥାଇପାରେ ।
- ⇒ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସମ୍ପର୍କିତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଅଧିସୂଚନା ରକ୍ତ/ସଂରକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରୁନାହିଁ । ତେବେ ଉକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ଯାହା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ରେକର୍ଡକୁ ଯାଇଛି ତାହାର ଆଇନଗତ ସ୍ଥିତି ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟା ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ରାଜସ୍ୱ ଜମି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ, ଯାହା ସ୍ଥାନ କାଳ ପରିଶେଷରେ ଭିନ୍ନ ରହିବ ।
- ⇒ ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(ଜ) ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ଅଭିଯୋଗ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଏହି ଧାରା ଅଧୀନରେ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

- ⇒ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଚାଲୁ ରହିବ ।
- ⇒ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୪(୧)(ଖ) ସହିତ ଧାରା ୨ (ନ)ର ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ଲାଗି ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ‘ସଭ୍ୟ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ’ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ଜରୁରୀ ଯେ, ସେମାନେ ଗତ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ରୁ ୩୧ ଡିସେମ୍ବର (୨୫ ବର୍ଷ) ଧରି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଜୀବନଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ଆବଶ୍ୟକତା ଲାଗି ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଟନ୍ତି ।
- ⇒ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବା ଲାଗି, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଚିହ୍ନଟଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ୨୫ ବର୍ଷ ଧରି ରହିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଇନରେ କୌଣସି ଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ କରାଯାଇନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବେ ଯେ, ସେମାନେ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ମଧ୍ୟରେ ୨୫ ବର୍ଷଧରି ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ନିଜର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରିବେ । ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ କରାଯିବ ।

କରାଯାଇଛି । ସେମାନେ ଏହି ଗ୍ରାମସଭାରେ ନିଜର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରିବେ । ଯଦି କେଉଁଠାରେ ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ କିମ୍ବା ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିବା ଗ୍ରାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମରେ ସଭ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରିବେ । ଯଦି ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମ ଥାଏ, ତେବେ ଚାହିଁଲେ ସେମାନେ ଏକ ସର୍ବସମ୍ମତ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇପାରିବେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମଟି ନିକଟସ୍ଥ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ ସହିତ ମିଶିପାରିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ନଥିବାରୁ, ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଛି ଅଥବା ହୋଇନାହିଁ, ତାହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅଧୀନରେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ମିଳିତ ଭାବେ ଏକ ଦାବି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଏଥିଲାଗି ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ/ସଭାରେ ଗ୍ରାମସଭା/ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଗ୍ରାମ/ସଭାରେ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜମି ରାଜ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏବଂ/କିମ୍ବା ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ଏହି ନକ୍ସାରେ ଗ୍ରାମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜମି ବ୍ୟବହାର ତଥ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବା ଜରୁରୀ । ଏହି ନକ୍ସା ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ଚାଷଜମିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ଏହାର ପରିସୀମା, ଘରବାଡ଼ି ଜମି/ଘର, ଜଙ୍ଗଲ, ଜଳଭଣ୍ଡ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜମି ଯେପରି ଗୋଚାରଣ ଜମି, ଶୁଖାନ ଇତ୍ୟାଦି ରହିଥିବ । ଏହାସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜମିର ବ୍ୟବହାର ଯେପରି ସ୍କୁଲ, ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ଥାନ, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଘର/ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଦିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସୀମାକୁ ରଖିବା ଜରୁରୀ । ଏହାବାଦ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥିତି ଏବଂ ସୀମା ଯେଉଁଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି ତାହାର ମଧ୍ୟ ସୀମା ନିରୂପଣ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଗ୍ରାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ ହେବା ତଥା ଏହି ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାପରେ ଗ୍ରାମସଭା ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ନକ୍ସାକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିବ ଏବଂ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଦାବି ସହିତ ଏହି ନକ୍ସାକୁ

ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆରମ୍ଭ ତଥା ତାହାକୁ ସଫଳତାର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବା ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଲ୍ଲାର ଜିଲ୍ଲାପାଳମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ । ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ଅଧିକାରୀମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଡ଼ାଗୁଡ଼ିକର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଗ୍ରାମର ଅଂଶ ହୋଇନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅନୁସାରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ର ସଞ୍ଚାର ଅଧୀନରେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ତାଲିକା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମ/ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରୀମାନେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମର ପରିବର୍ତ୍ତନ/ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଲାଗି ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ । ଏଥିଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ/ବାସସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକରେ ସୂଚନା ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ଏହି ଆବେଦନ କରିପାରିବେ । ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟାର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବା ସହିତ

ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ମଧ୍ୟ ଏହି ସୂଚନାରେ ରହିବା ଜରୁରୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକାକୁ ‘ଅପଡେଟ୍’ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ତଦାରଖ କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଏହାପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନେଇ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଏକ ସମ୍ମିଳିତ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ତାଲିକା ସହିତ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ଥିତି ବାବଦରେ କ’ଣ ସବୁ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇଛି, ତାହାର ଏକ ବିବରଣୀ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ତିନି ମାସରେ ଥରେ ଜଣାଇବାକୁ ହେବ ।

ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ, ସେଠାରେ ଏହି ଆଇନର ଧାରା ୨(ତ)(୩) ଅନୁସାରେ ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମ/ବାସସ୍ଥଳୀର ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମ୍ମେଳନକୁ ଗ୍ରାମସଭା ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ

ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ଏହି ଦାବିପତ୍ରରେ ଗ୍ରାମର ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଅଧିବାସୀଙ୍କର ତାଲିକା ଉଲ୍ଲେଖ ରହିବ । ତେବେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଆବେଦନ ପତ୍ର ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବ ତାହାକୁ ନାକଚ କରାଯିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅତିରିକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସହିତ ଉକ୍ତ ଆବେଦନ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ଫେରାଇଦିଆଯିବ । ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏହି ଦାବିପତ୍ର, ନକ୍ସା ଏବଂ ତାଲିକାକୁ ତଦାରଖ କରିସାରିବା ପରେ ଏହାକୁ ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବ । ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମର ଅଧିକାରକୁ ସ୍ଵୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ୨ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ତଥା ତାହାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଜମିର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ରାଜସ୍ଵ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ କୌଣସି ଭାବେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗ୍ରାମର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଏଥିରେ ଏକ

ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ମୁଖ୍ୟତଃ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ରହିଥିବା ମିଶ୍ରିତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରାମ/ବସତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, ୧୩ ଡିସେମ୍ବର, ୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଅସ୍ତିତ୍ଵରେ ଥିଲା କି ନଥିଲା । ଉପରୋକ୍ତ ମତେ ପଡ଼ା ଓ ବସତିମାନଙ୍କର ତାଲିକା ରୂପାନ୍ତ ହେବା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ଵୀକୃତି ତଥା ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଵୀକୃତ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ବ୍ୟାହତ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ । ଯଦି କୌଣସି ବସତି ଉପରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ପଛତି ଆଧାର ଅନୁଯାୟୀ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଦାବି ଆବେଦନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏକ ରାଜସ୍ଵ ଅଧିକାରୀ, ଯିଏ କି ତହସିଲଦାର ପଦବୀର ତୁଲ୍ୟ କିମ୍ବା ତାହା ଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଥିବେ, ତାଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମବସତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଯିବା ଏବଂ ଏହାର ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଲାଗି ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି କହିବେ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଥିବା ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମରେ ବାସ

କରୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିବାସୀମାନେ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ହେଉଛି ଏକ ବିରୋଧ ବିହୀନ ଆଇନ । ତେଣୁ ଏହି ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଏହା ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ଵୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଯେ, ଏହା କୌଣସି ଆଇନ ବା ବିଚରାଳୟ ଶୁଣାଣିର ବିରୋଧ କଲେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ବଳବତ୍ତର ରହିବ ।

ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମବାସୀ ଭାବେ ବହୁ ବର୍ଷଧରି ବାସ କରି ଆସୁଥିବା ବନବାସୀମାନେ ନିଜର ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଇବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିବେ । ତେବେ ଏଥିନେଇ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଯେଉଁମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଆଇନକୁ ରୁଝି ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇବାରେ ବୃହତ ଭୂମିକା ରହିଛି । ତା'ନହେଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ଲାଗି ଆଉ କେତେ ଦଶନ୍ଧି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ✧

ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ବନାମ ବନ ବିଭାଗୀୟ ଦୈତ ମାନଦଣ୍ଡ

ବନ ବିଭାଗ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ନୁହେଁ କାରଣ ତଦ୍ଵାରା କିଛି ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ହାତରୁ ଚାଲିଯିବ । ଦେଶର ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ରାଜ୍ୟରେ ଏ ସମସ୍ୟାଟି ଅଧିକ ଉଚ୍ଚତ । ସେଠାରେ ଅନେକ ରାଜ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ମାଲିକାନାରେ ହିଁ ରହିଛି କାରଣ ସେଠିକାର ପାର୍ବତ୍ୟ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ପୁରାତନ ପ୍ରଥାକୁ ସରକାର ଆଇନଗତ ସ୍ଵୀକୃତି ଦେଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ସରକାରଙ୍କ ବନବିଭାଗ ହାତରେ ରହିଛି ଅଳ୍ପ ପରିମାଣର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି (ଯଥା: ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ) । ଏଇ ଅଳ୍ପ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ବେଶ୍ କିଛି ଅଂଶ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଚାଲିଯାଏ, ତା'ହେଲେ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ବିରୋଧ ହେବା ସ୍ଵାଭାବିକ କଥା । ବସ୍ତୁତଃ ଏଇଭଳି କେତେକ ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ କାମଟି ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ବନବିଭାଗ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତିତ ? ଯଦି ତା' ସତ, ତେବେ ହଜାର ହଜାର ଏକର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଯେତେବେଳେ ଖଣି ବା କାରଖାନା ଭଳି ଅଣଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦେଇଦିଆଯାଇଛି, ସେତେବେଳେ ବିଭାଗ ତା'କୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ କେତେ ଦୂର ଚାଲି ହେଉଛି ? ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ସମସ୍ୟା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ପରିବେଶଗତ ସମସ୍ୟା ନ ହୋଇ ବରଂ ଏକ ମାନବାଧିକାରର ସମସ୍ୟା କାରଣ ଯେତିକି ଜଙ୍ଗଲ ଖଣି ବା ଶିଳ୍ପ ଭଳି ତଥାକଥିତ ବିକାଶମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ ନାମରେ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇଛି, ତା' ତୁଳନାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକରେ ମୋଟ ଜମି ପରିମାଣ ନଗଣ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ । ଦ୍ଵିତୀୟ କଥା ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଅଣ ଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ଜମି ବୋଲି ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଜଣାଅଛି, ତେଣୁ ଏପରି ନୁହେଁ ଯେ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମ ହୋଇଗଲେ ସେତିକି ଜମିର ଜଙ୍ଗଲ ଧ୍ଵଂସ ପାଇଯିବ । ତା'ହେଲେ ପୁଣି ଏତେ ବିରୋଧ କାହିଁକି, ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶା ଭଳି ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁଠି ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ସମସ୍ୟା ନାହିଁ ? ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ନିଜ କାମ ପାଇଁ ଆଣି ରଖାଇଲା, ତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଦାୟିତ୍ଵ ନେବନାହିଁ, ତାଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ଯଥାଯଥ ସମ୍ମାନ ଦେବନାହିଁ; ଅଥଚ ସେମାନେ ସେଇ ଅଧିକାର ଦାବିରେ ଯଦି ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମର ମାନ୍ୟତା ଚାହାନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ତା' ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଦେବନାହିଁ- ଏ ତ ଔପନିବେଶିକ ବା ସାମନ୍ତବାଦୀ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ପରି ହିଁ ମନେ ହେଉଛି; ତା' ପୁଣି ସେଇ ବିଭାଗ/ସଂସ୍ଥା ପକ୍ଷରୁ ଯିଏ କି 'କାମ୍ପା' ପାଣ୍ଠିକୁ ଜଙ୍ଗଲ କରିବା ପାଇଁ କେତେ ଆଉ ସମ୍ପତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ କେତେ/କେଉଁଭଳି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛି, ତା' ଅତି ବିବାଦୀୟ ! ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ଯଦି ନିଜର ପୋଷ୍ୟ ଗ୍ରାମର ମାନ୍ୟତା, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ସୁବିଧା ବନବିଭାଗ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଦେଇଥା'ନ୍ତା, ତେବେ ଆଜିର ଏସବୁ ବିବାଦ ହୁଏତ ଏଭଳି ଉଚ୍ଚତ ହୋଇନଥା'ନ୍ତା ।

ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ (ଭାଗ - ୨)

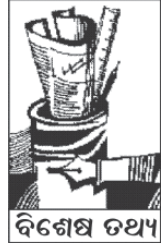
‘ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ଆମର’ର ୫୭ତମ ସଂଖ୍ୟା (ଡିସେମ୍ବର ୨୦୧୨)ରେ ଆମେ ଉପରୋକ୍ତ ଶିରୋନାମାରେ ଏକ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲୁ। ସେଥିରେ ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ବୁଝାଇଥିଲୁ। ଏଥର ଆମେ ରାଜ୍ୟ ଆଇନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏଇ ସ୍ଥିତି ବିଷୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା।

ରାଜ୍ୟ ଜମିର ସର୍ତ୍ତେ ଓ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ୧୯୬୧ ମସିହାରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଜାରି କରିଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯେଉଁଠି ଯଥେଷ୍ଟ ଜମି ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି, ସେଠାରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମୋଟ ଜମିର ୨୦% ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ରୂପେ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖାଯିବ; ଏବଂ ଯଦି ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଜମି ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ, ତେବେ ଏହାର ଅନୁପାତ ହେବ ୧୦%। ୧୯୬୬ ମସିହାର

ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀରେ କିଛି କୁହାଗଲା ଯେ ସର୍ତ୍ତେ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରାମରେ ଗ୍ରାମର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ୧୦% ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ରୂପେ ସଂରକ୍ଷିତ ହେବ ଏବଂ ସର୍ତ୍ତେ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମରେ ଏହାର ପରିମାଣ ହେବ ଗୋଟିଏ ପାଇଁ ରଖାଯାଇଥିବା ଜମିର ଦୁଇଗୁଣ। ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କୁହାଗଲା ଯେ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ଜମିକୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଇଛି, ତା’ ଯେପରି ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥାଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ। ଅର୍ଥାତ୍, ଜଙ୍ଗଲ ନାହିଁ ବା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ସେପରି ଜମିକୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ରୂପେ ସଂରକ୍ଷିତ କରିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥହୀନ। ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏହି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲକୁ ରାଜ୍ୟ ଖାତାରେ ‘ରକ୍ଷିତ’ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି।

ରାଜ୍ୟ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଗ୍ରାମ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲକୁ ସୀମିତ ରଖିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ଗ୍ରାମର

ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳର ଏକ ଅଂଶ। ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ମାନଚିତ୍ରରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବ ନାହିଁ।

ବିଶେଷ ତଥ୍ୟ

ଅପର ପକ୍ଷରେ ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନ, ୧୯୬୨ର ଧାରା ୩୦ ଅଧୀନରେ ଘୋଷିତ କିଛି ଗ୍ରାମର ସୀମା ବାହାରେ ରହିବା ଏକ ଅଂଶକୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ଏହା ସଂପୃକ୍ତ ଗ୍ରାମ/ଗ୍ରାମ ସମୂହର ସୀମା ବାହାରେ ହିଁ ରହିବ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଅଧୀନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଖାତାରେ ହିଁ ରହିବ, ରାଜ୍ୟ ଖାତାରେ ନୁହେଁ।

ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯେତେ ଦୂର ଅଧିକାର ବୋଧ ନେଇ ଦେଖୁଥାଏ, ରାଜ୍ୟ ବିଭାଗ ସେପରି କରିନଥାଏ। ସେଇ କାରଣରୁ ରାଜ୍ୟ ଖାତାରେ ରହିଥିବା ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ନାମମାତ୍ର ରହିଛି। କେଉଁଠି ଜଙ୍ଗଲ କଟିସାରିଛି ତ କେଉଁଠି ଜବରଦଖଲ ହୋଇସାରିଛି। ଅବଶ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଅଧୀନରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଯେ ଖୁବ୍ ଭଲ ବା ସୁରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି, ତା’ ବି ନୁହେଁ; ତେବେ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲକୁ ନେଇ ଯଥେଚ୍ଛାଚାର କରିବାର ସାହସ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଜରେ ଆସିଥାଏ। ପରିଶାମ ବର୍ଷତଃ, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଜିଲ୍ଲା ଲଖନପୁର ତହସିଲ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସାହାଜବାହାଲ ମୌଜାରେ ଏକ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କମ୍ପାନୀ ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚଞ୍ଚକତା କରି ଅଣଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଘଟଣା ଘଟିପାରିଲା।

ମରାଳର ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ

ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବେ ସୁଷ୍ଟ, ସୀମାଙ୍କିତ, ସଂରକ୍ଷିତ ବା ଘୋଷିତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି କିଛି ଜଙ୍ଗଲାଞ୍ଚଳ ରହିପାରେ ଯାହାକୁ ଲୋକେ ନିଜ ଗାଁର ଜଙ୍ଗଲ ହିସାବରେ ଦେଖିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ । ବଲାଙ୍ଗୀର ଜିଲ୍ଲାର ମରାଳ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟର ଜମିରେ ହିଁ ଗଢ଼ିଉଠିଛି ଏକ ସୁନ୍ଦର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ । ଏଠାରେ ପୂର୍ବରୁ ଶାଳ ଜଙ୍ଗଲ ରହିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମବାସୀ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପରେ ଶାଳ ଖୁଣ୍ଟାମାନ ଗଛୁରି ଉଠି ଜଙ୍ଗଲଟିର ଶ୍ରୀ ଫେରି ଆସିଲା ।

କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ରିଜର୍ଭ ଜଙ୍ଗଲର ଅଂଶକୁ ବି ଗାଁ ଲୋକେ ‘ଆମ ଗାଁର ଜଙ୍ଗଲ’ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି କାରଣ ସେମାନେ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିଆସିଥାନ୍ତି । ବସ୍ତୁତଃ ୧୯୯୬ର ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା ସଂକଳ୍ପ ପତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନାକାରୀ ଗ୍ରାମବାସୀ ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁ ଭାଗଟିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରୁଛନ୍ତି, ସେଇ ଭାଗଟିକୁ ସେମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ରୂପେ ବିବେଚନା କରାଯାଉ; ଅର୍ଥାତ୍ ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲର କଠୋର ନୀତିନିୟମ ସେଠାରେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ କୋହଳ କରାଯାଉ । ତେବେ ଏଭଳି ଉଦାରବାଦୀ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା ନାହିଁ, ଏବଂ ବହୁ ଦିନର ସନ୍ଦେହଜନକ ନିରବତା ପରେ ଶେଷକୁ କୁହାଗଲା ଯେ ସେଭଳି କରାଯାଇଥିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ ହୋଇଥା’ନ୍ତା । ଅଥଚ ଆଇନର ଦ୍ୱାହି ଦେଉଥିବା ଏଇ ଅମଳାତନ୍ତ୍ରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଅଧିକାର ଦେବା ବେଳକୁ କିନ୍ତୁ ଆଇନର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ବଡ଼ ଦ୍ୱିଧା ଓ ସଙ୍କୋଚ ଦେଖାଇଥା’ନ୍ତି, ଟାଳଟୁଳ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଆଇନକୁ ପାଙ୍କି ଦେବାର ଯଥା ସମ୍ଭବ ଚେଷ୍ଟା କରିଥା’ନ୍ତି ।

ସେ ଯାହା ହେଉ, ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଆମେ ଦୁଆପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାରେ ବନବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ଘୋଷିତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ତାଲିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲୁ । ଏଥର ପ୍ରକାଶ କରୁଛୁ କଳାହାଣ୍ଡି ଉତ୍ତର ବନଖଣ୍ଡ ଅଧୀନରେ ରହିଥିବା ଏପରି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ (ଓଡ଼ିଶା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନର ଧାରା ୩୦ ଅନୁଯାୟୀ ଘୋଷିତ)ର ତାଲିକା :

ଅପର ପକ୍ଷରେ ରେଡ଼ାଖୋଲ ବନଖଣ୍ଡ ପକ୍ଷରୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ବନଖଣ୍ଡ ଅଧୀନରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଓଡ଼ିଶା ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନର ଧାରା ୩୦ ଅଧୀନରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ସେଇଟି ହେଉଛି ବିନ୍ଦପୁର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଯାହା ନାକଟିଦେଉଳ ବ୍ଲକର ଜାମପୁରୀ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏହାର ପରିସର ୩୦ ହେକ୍ଟର ।

ଗ୍ରାମର ନାମ	ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ପରିମାଣ (ହେକ୍ଟରରେ)
ଆଡ଼ମୁଣ୍ଡା	୫+୫+୧୦=୨୦ (ମୋଟ ୨୦)
ପିପଲଭାଡ଼ି	୬.୨୨
ଭାଳିପଦର	୮
ଝିକିମିକି	୩.୨୮
ଜାଗଲଦେଇପୁର	୫.୧୦
ତୁମେରବାହାଲ	୮.୦୪୪
ଖଇରଭାଡ଼ି	୩.୬
ଗୋପୀନାଥପୁର	୨
ଖଇରମାଲ	୫+୩ (ମୋଟ ୮)
ସରଲାଞ୍ଜି	୮.୫୦
ଜାମଯୋର	୬
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ	୧୦+୬ (ମୋଟ ୧୬)
ମାଟିଆ	୧୦+୨ (ମୋଟ ୧୨)
ସାଲିଙ୍ଗ	୫.୨୦
ଡେଣ୍ଡୋବାହାଲି	୩.୬୦ + ୫ (ମୋଟ ୮.୬୦)
କୁଟେନ	୦.୯୪୮
ପାଲାମ	୨
ଦାସପୁର	୨୦
କୁର୍ଲୁପଡ଼ା	୧.୯୬
ରାଙ୍ଗାଲି	୧୧.୩୬
ବାଲାସି	୯.୨୦ + ୧୩.୬୪ (ମୋଟ ୨୨.୮୪)
ଝାକିମିକି	୧୦

(ସୌଜନ୍ୟ : କଳାହାଣ୍ଡି ଉତ୍ତର ବନଖଣ୍ଡ)

ଲାଖଭିତ୍ତିକ ଜୀବନଜୀବିକା

ଲାଖ ବା ଜଉ ହେଉଛି ପ୍ଲାଷ୍ଟିକର ଏକ ପ୍ରାକୃତିକ ବିକଳ ଯଦିଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ତୁଳନାରେ ଏହାର କେତେକ ସୀମିତତା ବି ରହିଛି । ମହାଭାରତରେ ଜତୁଗୁହ ବା ଲାକ୍ଷାଗୁହ କଥା ଅଛି ଯାହାକୁ ଜଳାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଲାଖ ତିଆରି ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡର ତ ଯୁଗ ଚାଲିଯାଇଛି ; ଏବେ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଲାଖ ଜଉମୁଦର ଉପାଦାନ, କାଠ ପଲିସର ଉପାଦାନ, ଲାଖ ରୁଡି ଏବଂ ଲାଖ ତିଆରି କିଛି ଖେଳଣା ବା ସୌଖୀନ ସାମଗ୍ରୀ ରୂପରେ ହିଁ ନିଜର ପରିଚୟ ବଜାୟ ରଖିଛି ।

ଲାଖର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗ ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରୁ ହିଁ ଚାଲିଯାଇଛି । ସେତେବେଳେ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ଲାଖ ଚାଷ ତଥା ସଂଗ୍ରହ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ବିକ୍ରି ପରିମାଣ ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପ ଥିଲା । ଲାଖରା ବା ଶଙ୍ଖାରୀ ଜାତି ହିଁ କେବଳ ଏଇ ଲାଖ କାମ କରୁଥିଲେ କାରଣ ସେତେବେଳର ଜାତି ପ୍ରଥାଗତ କଠୋରତା ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକେ ଏଥିରେ ସଂପୃକ୍ତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରାୟ ନଥିଲା । ରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ଲାଖ ଚାଷ ଓ ଲାଖ କାମକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଲାଖର କୃତ୍ରିମ ବିକଳ (ଯଥା: ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ) ବିକଶିତ ଓ ଲୋକପ୍ରିୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଲାଖ ବଜାର କ୍ରମେ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ଏଇ ସମୟ ବେଳକୁ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ଓ ଗଡ଼ଜାତ ମିଶ୍ରଣ ପରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲା । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଲାଖ ଚାଷ ପାଇଁ କିଛି କାଳ କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ବି କାଳ କ୍ରମେ ତାହା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଏହି ଭଳି ଭାବେ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ବିଶେଷ ସମୃଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ରମଶଃ କ୍ଷୀଣ ହୋଇଗଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଜାତିପ୍ରଥାର କଠୋରତା କମିଯିବାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବ୍ୟବସାୟରେ ପଶିଥିଲେ । ତେଣୁ ଲାଖରାମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଏକାଧିପତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ପରି ରହିଲା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି

ଅବସ୍ଥା ଯେ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଭଳି କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲାଖର ମୌଳିକ ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ନତେତ ନାମ ମାତ୍ର ବଞ୍ଚିରହିଛି ; ଲାଖରୁ ଯେ ପ୍ରକୃତ ଅଳତା ତିଆରି ହେଉଥିଲା, ସେକଥା ଲାଖରା ଜାତି ଭୁଲି ଗଲାଣି ; ଏବଂ ଲାଖ ତିଆରି ପାରମ୍ପରିକ ସାମଗ୍ରୀମାନ ମଧ୍ୟ ଚାହିଦା ଅଭାବରୁ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲାଣି ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱ ବଜାରରେ ଲାଖର ଚାହିଦା କିଛି ପରିମାଣରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଛି କାରଣ ଲାଖର ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗମାନ ସାମ୍ପ୍ରାୟକ ତଥା ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ ବୋଲି ଆଦୃତ ହୋଇଛି । ଫଳ ଉପରେ ଲାଖର ଏକ ମୃଦୁ ଆସ୍ତରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଫଳ ଅଧିକ ଦିନ ସତେଜ ରହୁଛି । ଲାଖରୁ ଲିପ୍ଟିକ୍ ତିଆରି ହେଉଛି ଏବଂ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛି ତିଆରି ହୋଇପାରିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଲାଖ ରପ୍ତାନିରେ ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇରହିଛି । ତା'ଛଡ଼ା ଥାଇଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଭଳି ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଲାଖ ବ୍ୟବସାୟରେ ଆମର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ, ସେମାନଙ୍କର ଲାଖ ଆମର କୁସୁମୀ ଲାଖ ପରି ଉଚ୍ଚ ମାନର ନୁହେଁ । ତେବେ କେବେ ଯଦି ଆମ ଦେଶରେ ବର୍ଷା ଝଡ଼ ବା ରୋଗ ପୋକ ଯୋଗୁଁ ଲାଖ ଫସଲ ବିଶେଷ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଲାଖର ଅଭାବ ପଡ଼ିବାରୁ କୁସୁମୀ ଲାଖର କେଜି ପ୍ରତି ଦର ୫୦୦ ଟଙ୍କା ହେଲାଣି ତ କେବେ ପୁଣି ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ହେବାରୁ ଦର ମଧ୍ୟ ଖସି ଆସୁଛି । ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ଲାଖ ଚାଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ଅଧିକା ପରିଶ୍ରମ ବିଶେଷ ଲାଗେ ନାହିଁ ; ଥରେ ଚାଷ କଲେ ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଥର ଅମଳ ସହଜରେ ମିଳିଥାଏ । ଏ ଚାଷ ସାଧାରଣତଃ ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକୃତି ହିଁ ବେଶୀ କରିଥାଏ, କାରଣ ଲାଖ ବିହନ (ପୋକ)କୁ ଥରେ ଗଛକୁ ଚଢ଼ାଇ ଦେଲେ ପ୍ରକୃତି ନିଜେ ଲାଖକୁ ବଞ୍ଚାଇଥାଏ, ଚାଷୀ କେବଳ ଧନାୟ ପରେ ଗଛରୁ କାଟି ଆଣି ଅମଳ କରେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଚାଷ କଲେ ଅଧିକ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ଅମଳ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିହୁଏ, କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ

କାରଣରୁ ଲୋକେ ସେତେଦୂର କରିନଥାନ୍ତି । ଥରେ ଚାଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ଗଛଟି ବୁଢ଼ା ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମଳ ଦେଇ ଚାଲିଥାଏ ।

ସୁଖର କଥା ଯେ, ଟ୍ରାଇଫେଡ଼ ଭଳି ସଂସ୍ଥା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ବିଭାଗ ଲାଖ ଚାଷର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବାଧକ ସାଜିଛି ବନ ବିଭାଗର ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଓ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ନୀତି ଯାହା ବିନା ପରମିଟରେ ଲାଖର ଅଭିବହନ ପାଇଁ ଅନୁମତି ନଦେବାରୁ ଅନେକ ଅସୁବିଧା ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ତଥା ପେସା ଆଇନର ବିରୁଦ୍ଧାବରଣ କରୁଥିବାରୁ ମାନ୍ୟବର ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କ ବିଚାରଧୀନ ରହିଛି । ୨୦୧୩ ମସିହାରେ ଆର୍.ସି.ଡି.ସି ପକ୍ଷରୁ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ତଥା ନୁଆପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ୩୦ଟି ଦୁଃସ୍ଥ ପରିବାରକୁ ଲାଖ ଚାଷ ପାଇଁ ବିହନ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସୁଖର କଥା ଯେ, ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ନୂତନ ମନୋବଳ ଯୋଗାଇ ପାରିଛି । ତେବେ ସରକାରୀ ନୀତି ଲାଖ ଚାଷ ପାଇଁ କୋହଳ ହେଲେ ଯାଇ ଲାଖଭିତ୍ତିକ ଜୀବିକାର ପ୍ରସାର ସହଜ ହୋଇପାରିବ ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଆର୍.ସି.ଡି.ସିର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ଥିତ ଲାଖ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷରୁ ଲାଖଭିତ୍ତିକ ଶୁଦ୍ଧ ଅଳତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଆର୍.ସି.ଡି.ସି ମାଧ୍ୟମରେ ତା'ର ପ୍ରାଥମିକ ଓ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ପ୍ରୟୋଗ ପରେ ସେଥିରେ ଅଧିକ ଗୁଣାତ୍ମକ ଉନ୍ନତି କରାଯାଇ ତା'ର ବ୍ୟବସାୟିକ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଯୋଜନା କରାଯାଉଛି । ନକଲି ରଙ୍ଗ ଅଳତା ତୁଳନାରେ ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ଅଳତା ଆମର ଝିଅ ବୋହୁଙ୍କର ଶରୀର ତଥା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିତକର ହେବ ବୋଲି ଆମର ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ବିରଳ ଜମ୍ବୁ ମର୍କାଞ୍ଜର ପକ୍ଷୀର ସନ୍ଧାନ

ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏକ ବିରଳ ପରିବ୍ରାଜକ ପକ୍ଷୀ ଜମ୍ବୁ ମର୍କାଞ୍ଜର (Common Merganser)ର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଛି । ଏହାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ନାମ *Mergus merganser* । ଏହାକୁ ବରିଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଶ୍ରୀ ଗହର ଆବେଦିନ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ମୁହାଣରେ ପକ୍ଷୀ ଗଣନା କରୁଥିବା ଦଳ ଆବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଦଳରେ ଶିମିଳିପାଳର ଆର୍.ସି.ସି.ଏଫ୍. ଶ୍ରୀ ଅନୁପ କୁମାର ନାୟକ, ଅବୈତନିକ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଶ୍ରୀ ଜୟନ୍ତ କୁମାର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ, ସର୍ବଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱଜିତ ମହାନ୍ତି, ରଣଜିତ୍ ପଟ୍ଟନାୟକ, ପ୍ରଶାନ୍ତ ମର୍ଦ୍ଦରାଜ, ଫରେଷ୍ଟର ଅଜୟ କୁମାର ଦାସ ଏବଂ ପି.କେ. ମଲ୍ଲିକ ପ୍ରମୁଖ ଥିଲେ ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ପକ୍ଷୀଗଣନା ସମୟରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ମୁହାଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପଡ଼ା ଛାଡ଼ ନିକଟରେ ଏହି ପକ୍ଷୀର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଛି । ଏହା ବଡ଼ ପ୍ରକାରିର ଏକ ପ୍ରବାସୀ ବା ପରିବ୍ରାଜକ ପକ୍ଷୀ । ଆକାରରେ ଏହା ୫୮ ସେମିଟୁ ୭୨ ସେମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବରେ ଏବଂ ଓଜନରେ ୧ କିଲୋଗ୍ରାମରୁ ୨ କିଲୋ ୧୦୦ ଗ୍ରାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିପାରିଥାଏ । ଗଣନା ସମୟରେ ୬୬ ସେମି ଲମ୍ବ ବିଶିଷ୍ଟ ପକ୍ଷୀକୁ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ପୁରୁଷ ପକ୍ଷୀର କଳା ରଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁଜ ମିଶ୍ରା ପୀତ ରଙ୍ଗ ଥାଏ । ପତଳା ବେକ ସହିତ ଲାଲ ରଙ୍ଗର ଥଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ମାଲ ପକ୍ଷୀର ରଙ୍ଗ ଖଇରିଆ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ପଞ୍ଚା ଲାଲ ରଙ୍ଗରୁ ହାଲକା ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ହୋଇଥାଏ । ମାଲ ପକ୍ଷୀ ପୁରୁଷ ପକ୍ଷୀ ଠାରୁ ଆକାରରେ ସାନ । ମାଲ ପକ୍ଷୀ ୬ରୁ ୧୭ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାଏ । ତେବେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହା ୮ରୁ ୧୨ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥିବା ଦେଖାଦେଇଛି । ୨ ବର୍ଷର ହେଲେ ଏହି ପକ୍ଷୀ ପ୍ରାୟ ବୟସ୍କ ହୋଇଥାଏ । ମାଛ ମାରି ଖାଇବା ସହିତ ଗଛ କୋରଡ଼ରେ ରହୁଥିବା ଏହି ପକ୍ଷୀ ମୁଖ୍ୟତଃ ଭାରତର ଲଦାଖ ସମେତ ମଙ୍ଗୋଲିଆ ତଥା ପାକିସ୍ତାନର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ତଥା ତିବ୍ବତ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାଇଛି । ଶୀତଦିନ ଆସିଲେ ଏମାନେ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଥିବା ନଦୀ, ହ୍ରଦ ଆଦି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ତେବେ ଏହାକୁ ପୂର୍ବରୁ କେବେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖାଯାଇନଥିଲା ଯାହା ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ମୁହାଣରେ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖାଯାଇଥିବା ଏହି ନୂତନ ପକ୍ଷୀର ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶିଷ୍ଟ ପକ୍ଷୀ ବିଶାରଦ ଶ୍ରୀ ୟୁ.ଏନ୍. ଦେବ ତଥା ଭାରତୀୟ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (WII)ର ଶ୍ରୀ ବିଭାସ ପାଣ୍ଡବ ମଧ୍ୟ ଏକମତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଚଳିତ ପକ୍ଷୀ ଗଣନାର ଫଳାଫଳ ନିରାଶାଜନକ ଥିଲା ବେଳେ ଏହି ପ୍ରକାରିର ଦେଖାଦେବା ନୂତନ ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ।

ଆମ ଜାତୀୟ ଆମତ୍ତ

୫୯

ଏପ୍ରିଲ-୨୦୧୪

ସମ୍ପାଦନା:

ଆର୍.ସି.ଡି.ସି

ଏରଥାଇଜି-୨୬, କେ-୬, ଫେଜ୍-୨,
କଳିଙ୍ଗ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧ ୦୧୯
ଫୋନ୍-୦୬୭୪-୨୪୭୫୪୧୦

ରିଜିଓନାଲ୍ ସେକ୍ଟର ଫର୍
ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ କୋଅପରେସନ୍
ପଞ୍ଜିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:
୪୨୪, ଶହୀଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧ ୦୦୭
ଓଡ଼ିଶା

ଆର୍.ସି.ଡି.ସି ବଲାଙ୍ଗିର
ପ୍ୟାଲେସ୍ ଲେନ୍, ବଲାଙ୍ଗିର-୭୬୭ ୦୦୧
ଫୋନ୍-୦୬୭୫୨-୨୩୪୮୪୨

ଆର୍.ସି.ଡି.ସି ନବରଙ୍ଗପୁର
ମଦର ଚେରେସା ମାର୍ଗ, ବୁକ୍ ଛକ ନିକଟ
ନବରଙ୍ଗପୁର-୭୬୪ ୦୫୯
ଫୋନ୍-୦୬୮୫୮-୨୨୩୭୯୨

ଆର୍.ସି.ଡି.ସି କୋରାପୁଟ
ରାଣୀଗଡ଼ ଲେନ୍
ଅଶୋକ ନଗର
କୋରାପୁଟ-୭୬୪ ୦୨୦
ଫୋନ୍-୦୬୮୫୨-୨୫୨୨୨୩

କେବଳ ଘରୋଇ ପ୍ରସାରଣ ପାଇଁ